

VAASAN AMMATTIKORKEAKOULU
VASA YRKESHÖGSKOLA
UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Irina Peltonen

UUDEN ISYYSLAIN MUUTOKSET

Liiketalous
2015

TIIVISTELMÄ

Tekijä	Irina Peltonen
Opinnäytetyön nimi	Uuden isyyslain muutokset
Vuosi	2015
Kieli	suomi
Sivumäärä	66
Ohjaaja	Tuula Hartman

Tämä opinnäytetyö käsittelee isyyden vahvistamisprosessia sekä isyyden kumoamisprosessia uuden isyyslain mukaisesti. Opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää, minkälaisia muutoksia vuonna 2016 voimaanastuva uusi isyyslaki tuo isyyden vahvistamisprosessiin ja muuhun siihen liittyvään lainsäädäntöön. Lisäksi selvitettiin, mitkä tekijät ovat vaikuttaneet lakiuudistustarpeeseen ja mitä mahdollisia vaikutuksia sillä tulee olemaan.

Työn alussa on käsitelty yleisesti isyyslakia ja sen kehitystä, jonka jälkeen on tarkasteltu lakiuudistukseen vaikuttaneita tekijöitä. Tämän jälkeen työssä on keskitytty isyyden vahvistamis- ja kumoamisprosesseihin ja niiden luomiin oikeusvaikutuksiin. Lopuksi on tutkittu keskeisimpiä lakimuutoksia sekä niiden vaikutuksia.

Työn tekemisessä on hyödynnetty pääasiassa perheoikeuteen liittyvää lainsäädäntöä, lainvalmistelutöitä sekä oikeuskirjallisuutta. Lisäksi aiheeseen on tutustuttu oikeustapauksien, kansainvälisten sopimuksien, eri viranomaisten verkkosivustojen ja tilastotietojen avulla.

Isyyslain uudistamisella on haluttu ajanmukaistaa isyyslakia sekä yksinkertaistaa isyyden vahvistamisprosessia. Lain uudistamistarve on perustunut muun muassa yhteiskunnassa tapahtuneeseen perherakennemuutokseen sekä isyystutkimusmenetelmien kehittymiseen. Lakia uudistettaessa on kiinnitetty erityisesti huomiota lapsen oikeuksien, edun ja eri asemassa olevien lapsien yhdenvertaisuuden toteutumiseen. Isyyden vahvistamisen tavoitteena onkin oikean isyyden vahvistaminen sekä lapsen ja isän välisen oikeudellisesti pätevän sukulaisuussuhteen muodostaminen.

ABSTRACT

Author	Irina Peltonen
Title	Changes to the New Paternity Act
Year	2015
Language	Finnish
Pages	66
Name of Supervisor	Tuula Hartman

This thesis studied the process of establishing paternity and the revocation of paternity process according to the new Paternity Act. The aim of this thesis was to find out what kind of changes the new Paternity Act is bringing to the establishment of paternity and to the other legislation which is closely linked to the Paternity Act. The reforms of this act and the other legislation will come into effect on the 1th of January 2016.

At first this thesis studied the Paternity Act in general and the factors which have influenced the reform of the act. After that the focus was in the paternity establishment process and the revocation of paternity process. Additionally, this thesis examined the legal effects which come into force when paternity has been confirmed. Finally, this thesis researched the main changes in the law and the effects of the changes.

This thesis is mainly based on legislation on family law, government bills and the other preparatory acts and juridical literature. Additionally, some cases, international agreements, websites of different authorities and statistics were exploited.

In the reform of the Paternity Act the aim has been to update the Paternity Act and also to simplify the process of establishing paternity. The reform of the Paternity Act is based on some changes in families, for example, cohabitations have become more common. Also, the paternity test methods have developed. When the law reform started the main focus was on the realization of children's rights and their parity. The aim of the paternity reform is to confirm the right paternity and to form a legally binding relationship between the child and the father.

Keywords	paternity, Paternity Act, the reform of the Paternity Act, confirm of paternity
----------	---

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO	5
2	KOHTI UUTTA ISYYSLAKIA	7
	2.1 Isyyslain kehitys	7
	2.2 Lakiuudistukseen vaikuttaneet tekijät	8
3	ISYYDEN VAHVISTAMINEN JA KUMOAMINEN	11
	3.1 Isäksi avioliiton perusteella	11
	3.2 Isäksi ilman isyyssolettamaa	12
	3.3 Isyyden selvittäminen lastenvalvojan toimesta.....	13
	3.3.1 Lastenvalvojan toimintavelvollisuus	14
	3.3.2 Neuvottelutilaisuus ja oikeusgeneettinen isyystutkimus.....	15
	3.3.3 Selvityksen keskeyttäminen	17
	3.4 Isyyden tunnustaminen.....	19
	3.4.1 Tunnustaminen ennen lapsen syntymää.....	20
	3.4.2 Tunnustaminen lapsen syntymän jälkeen.....	21
	3.4.3 Kuuleminen ja tunnustamislausuman hyväksyminen.....	21
	3.5 Isyyden tunnustamisen vahvistaminen maistraatissa	22
	3.6 Isyyden vahvistaminen kanneteitse	24
	3.7 Isyyden kumoaminen	27
4	ISYYDEN VAHVISTAMISEN OIKEUSVAIKUTUKSET	30
	4.1 Isän elatusvelvollisuus.....	30
	4.2 Huoltajuus, huolto ja tapaamisoikeus.....	31
	4.3 Oikeus perintöön	32
5	KESKEISIMMÄT LAKIMUUTOKSET	35
	5.1 Isyyssolettama ja aviomiehen kuolema	35
	5.2 Lastenvalvojan toimintavelvollisuuden laajentuminen	36
	5.3 Äidin vastustusoikeuden poistaminen	36
	5.4 Tunnustamismenettelyiden ajanmukaistaminen	38

5.5	Miehen oikeudenomistajien suostumus isyyden vahvistamiseksi	40
5.6	Ns. toisen miehen kanneoikeus	41
5.7	Nykyisen isyyslain voimaanpanosta annetun lain kumoaminen	42
5.7.1	Kanneoikeuden palauttaminen isyyttä vahvistettaessa	42
5.7.2	Perintöoikeuden rajoittaminen.....	47
6	VAIKUTUKSET MUIHIN LAKEIHIN	50
6.1	Laki oikeusgeneettisestä isyystutkimuksesta.....	50
6.2	Nimilaki	52
6.3	Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta	53
7	UUDEN LAIN VAIKUTUKSET	55
7.1	Lapset ja vanhemmat.....	55
7.2	Viranomaisten toiminta	56
8	YHTEENVETO JA POHDINNAT.....	59
	LÄHTEET	63

1 JOHDANTO

Tämä opinnäytetyö tarkastelee uutta isyyslakia (L 11/2015), joka astuu voimaan 1.1.2016. Työni tarkoituksena on tutkia, mitä muutoksia uusi isyyslaki tuo isyyden vahvistamisprosessiin nykyiseen isyyslakiin (L 700/1975) verrattuna. Selvitän myös, mitä muutoksia uusi isyyslaki tuo muihin voimassaoleviin lakeihin, jotka läheisesti liittyvät isyyden vahvistamiseen. Näitä ovat laki oikeusgeneettisestä isyystutkimuksesta (L 378/2005), nimilaki (L 694/1985), laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta (L 361/1983) sekä laki lapsen elatuksesta (L 704/1975). Lisäksi tarkastelen lakiuudistukseen vaikuttaneita tekijöitä sekä sen tuomia vaikutuksia.

Aluksi käsittelen isyyslain kehitystä ja taustoja, joiden pohjalta selviää, miksi nykyinen isyyslaki on kumottu ja säädetty uudelleen. Tämän jälkeen selvitän, miten isyyden vahvistamisprosessi etenee uuden isyyslain mukaisesti, jonka jälkeen tarkastelen muutoksia yksityiskohtaisesti vertailemalla lakeja keskenään. Lopuksi tarkastelen lakiuudistuksen vaikutuksia eri näkökulmista. Olen rajannut työni ulkopuolelle adoption liittyvät asiat sekä kansainväliset tapaukset, koska ne ovat aiheeseen nähden erikoistapauksia.

Valitsin opinnäytetyöni aiheen mielenkiinnon sekä ajankohtaisuuden perustella. Nykyiseen isyyslakiin tutustuin, kun olin ammattiharjoittelussa maistraatissa kesällä 2014. Siellä päivittäisiin työtehtäviini kuului isyyden tunnustamisen vahvistuksien rekisteröinti. Olen kiinnostunut myös lasten oikeuksien toteutumisesta, mikä on vaikuttanut osaltaan aihevalintaani. Aihe on myös hyvin ajankohtainen, sillä se hyväksyttiin hallituksen esityksen (HE 91/2014) pohjalta 13.1.2015 ja astuu voimaan 1.1.2016. Uudistuksen myötä nykyinen isyyslaki ja isyyslain voimaantulosta annettu laki kumotaan.

Lain uudistaminen on ollut tarpeen, koska kuluvien vuosikymmenten aikana yhteiskunnassa vallitsevat perherakenteet ovat muuttuneet nykyisen isyyslain voi-

maan tulon jälkeen. Nykyään avioliitot solmitaan yhä myöhemmin, minkä seurauksena avioliitot ovat yleistyneet. Lisäksi isyystutkimusmenetelmät ovat kehittyneet vuosikymmenten saatossa, mikä osaltaan on vaikuttanut lain uudistamistarpeisiin.

Isyyslain muutokset vaikuttavat niin asianosaisten elämään kuin viranomaisten toimintaan. Tämän johdosta opinnäytetyöni tarjoaa aiheesta kiinnostuneelle ajankohtaisen sekä tiiviin selvityksen isyyden vahvistamis- sekä kumoamisprosessista sekä niissä tapahtuvista muutoksista.

Työni tutkimusaineistona käytän pääasiassa sekä uutta että nykyistä isyyslakia sekä hallituksen esityksiä. Lisäksi hyödynnän perheoikeuteen liittyvää oikeuskirjallisuutta, lainvalmistelutöitä, muuta aiheeseen liittyvää lainsäädäntöä sekä kansainvälisiä sopimuksia. Tilastotietojen sekä oikeustapauksien tehtävänä on tukea ja helpottaa teorian ymmärtämistä.

2 KOHTI UUTTA ISYYSLAKIA

Tässä luvussa käsitellen *isyyslain* taustoja ja kehitystä lyhyesti sekä tarkastelen lakimuutokseen vaikuttaneita tekijöitä. Tämän pohjalta saadaan vastaus siihen, miksi isyyslakia on lähdetty muuttamaan. Tarkasteluissa olen ottanut huomioon sekä nykyisen että uuden isyyslain lainvalmistelutyöt, perustuslain sekä lapsen oikeuksiin liittyvät kansainväliset sopimukset.

Isyyslainsäädäntö pohjautuu *perheoikeuteen* ja sitä kautta *lapsioikeuden* oikeudenalaan, johon kuuluvat myös muut lapsen oikeuksiin liittyvät säädökset, kuten laki lapsen elatuksesta (L 704/1975) ja laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta (L 361/1983). Isyyslainsäädännön perusteella tehdyt ratkaisut vaikuttavat niin ikään, esimerkiksi nimioikeuteen, perintöoikeuteen, perus- ja ihmisoikeuksiin sekä prosessioikeuteen (Kangas 2013, 3–4). Nykyisen isyyslain hallituksen esityksen (HE 90/1974) mukaan *isyydellä* tarkoitetaan isä–lapsi -suhdetta, joka muodostuu kahden ihmisen välille sekä biologisessa että oikeudellisesti tunnustetussa mielessä. Isyyslain tehtävänä onkin saattaa lapsi ja hänen biologinen isänsä yhteen joko vahvistamalla oikea isyys tai vastaavasti kumoamalla väärä isyys.

2.1 Isyyslain kehitys

Nykyinen isyyslaki (L 700/1975) vahvistettiin 5.9.1975, ja se astui voimaan 1.10.1976 isyyslain voimaannpanosta annetun lain johdosta. Aikaisemmat isyyteen vaikuttaneet lait on säädetty 1920-luvulta lähtien, mutta useimmat niistä on kumottu nykyisen isyyslain säätämisen yhteydessä. Ennen nykyistä isyyslakia ei ollut yhtä yhtenäistä lakia, jossa säädettäisiin vain isyyttä koskevista asioista, vaan kokonaisuus on koostunut monesta eri laista, kuten esimerkiksi aviollisesta syntyperästä annetusta laista (L 409/1957, kumottu) ja avioliiton ulkopuolella syntyneistä lapsista annetusta laista (L 173/1922, kumottu). (HE 90/1974; Oikeusministeriö 2015.)

Ennen nykyistä isyyslakia avioliiton ulkopuolella syntyneen lapsen oikeudellinen isyys vahvistettiin vain, jos mies halusi tunnustaa lapsen vapaaehtoisesti. Tällöin lapsi sai myös perintöoikeuden isäänsä. Tilanteissa, joissa biologisena isänä pidetty mies ei tunnustanut lasta, tuomittiin hänet kuitenkin maksamaan elatusta lapselle. Lapselle turvattiin siis vain oikeus elatukseen mieheltä, joka oli maannut äidin kanssa lapsen siittämisaikaan. Perintöoikeutta hän ei saanut, koska isyyttä ei ollut oikeudellisesti tunnustettu. Nykyisen isyyslain mukaan vastaavissa tilanteissa jokainen isyys on selvitettävä lastenvalvojan toimesta lain mukaisesti. (Gottberg 2011, 139–140, 145; Nieminen 2013, 309; HE 90/1974.)

Nykyinen isyyslaki on rajoitettu vain *isyyskysymykseen*, eikä siihen ole näin ollen otettu mukaan lapsen oikeudelliseen asemaan liittyvää lainsäädäntöä. Esimerkiksi lapsen *elatuksesta, huollosta ja tapaamisoikeudesta* on säädetty erikseen omilla laeilla. Isyyslain tavoitteena säätämisaikaan oli lasten keskinäisen yhdenvertaisuuden edistäminen syntyperästä riippumatta niin, että tunnustettujen lasten ja avioliiton ulkopuolella syntyneiden isättömien lasten oikeuksia pyrittiin parantamaan entisestään aikaisempiin lakeihin verrattuna. Lisäksi haluttiin koota yhtenäinen lakikokonaisuus, josta löytyisi kaikki isyyden vahvistamiseen ja kumoamiseen liittyvät säädökset vallitsevien olosuhteiden valossa. (HE 91/2014, 5; HE 90/1974.)

2.2 Lakiuudistukseen vaikuttaneet tekijät

Nykyinen isyyslaki on tullut voimaan vuonna 1976 eli melkein 40 vuotta sitten. Tässä ajassa yhteiskunnassamme sekä lainsäädäntöympäristössämme on tapahtunut muutoksia, joiden takia isyyslain uudistaminen on tullut ajankohtaiseksi. Lisäksi 1990-luvun alusta lähtien Suomi on sitoutunut noudattamaan eräitä kansainvälisiä yleissopimuksia, joita ovat *Euroopan ihmisoikeussopimus* (Sops 19/1990) sekä *Yhdistyneiden kansakuntien lapsen oikeuksia koskeva yleissopimus* (Sops 60/1991). Kyseisten sopimuksien säännökset velvoittavat kaikkia viranomaisia noudattamaan näitä niin heidän toimissaan kuin ratkaisuisaan. Mikäli näitä ei noudateta, Euroopan ihmisoikeustuomioistuin voi ottaa tapauksen ratkaistavak-

seen. Sopimukset sekä *Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen antamat ratkaisut* ovat osaltaan vaikuttaneet oikeuskäytäntöihimme sekä tarpeeseen uudistaa lainsäädäntöä. Erityisesti näihin liittyen on otettava huomioon perhe-elämän kunnioitus, lapsen etu sekä lapsen oikeuksien turvaaminen sekä suojeleminen. Lisäksi sopimukset takaavat lapsen oikeuden tietää alkuperänsä, tuntea vanhempansa ja olla heidän hoidettavanaan. Isyyslaki perustuukin pitkälti näihin oikeuksiin, joten siksi niiden toteutuminen on hyvin tärkeää. (HE 91/2014, 4; Gottberg 2011, 142; YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista 1991.)

Vuonna 2013 syntyi yhteensä 58 134 lasta. Syntyneiden lasten määrä on laskenut nykyisen isyyslain voimaantulon jälkeen, mutta keskimäärin pysynyt noin 60 000 lapsen tasolla. Koska näiden joukossa on nykyään paljon lapsia, jotka ovat syntyneet avioliiton ulkopuolella, on ollut tärkeää saattaa heidät yhdenvertaiseen asemaan avioliitossa syntyneiden lasten kanssa. Tämänkin takia isyyslakia on lähdetty entisestään kehittämään aikaisempiin lakeihin nähden. Merkittävin lakiuudistukseen vaikuttanut tekijä on siis yhteiskunnassa tapahtunut *perherakennemuutos*. Kun nykyinen isyyslaki säädettiin, niin lähes 90 prosenttia lapsista syntyi vanhempien ollessa avioliitossa ja näin ollen noin 10 prosenttia syntyi avioliiton ulkopuolella. Tämän jälkeen avioliiton ulkopuolella syntyneiden lasten osuus on ollut koko ajan kasvussa. Vuonna 2013 lapsia syntyi avioliiton ulkopuolella jo noin 40 prosenttia, kun taas avioliitossa syntyneitä lapsia syntyi enää 60 prosenttia. Avioliittoja ei myöskään solmita enää niin paljon kuin ennen, sillä vuonna 1975 avioliittoja solmittiin 31 547 kappaletta, kun vuonna 2013 niitä solmittiin vain 25 119 kappaletta. Tämän perusteella voidaan todeta, että avioliitot ovat yleistyneet yhteiskunnassamme viime vuosien aikana. Näiden edellä mainittujen toiseikkojen valossa, voidaan myös todeta, että isyyden vahvistamiseen liittyvä lainsäädäntöuudistus on tullut tarpeeseen. (HE 91/2014, 4; SVT 2014a; SVT 2014b.)

Lisäksi lakiuudistukseen on vaikuttanut *isyystutkimusmenetelmien kehittyminen* ja sitä kautta tavoitteena on ollut isyyden selvittämisen nopeuttaminen ja sel-

vien tapauksien osalta. Ennen nykyistä isyyslakia isyyden selvittäminen perustui tutkimuksiin, joissa vertailtiin tutkittavien henkilöiden veriryhmien periytyviä ominaisuuksia. Tämän ohella isyyttä tutkittiin vertailemalla miehen, lapsen ja äidin ulkoisia ominaisuuksia keskenään. Nykyisen isyyslain säätämisen aikoihin ja sen jälkeen isyyden selvittäminen on perustunut kuitenkin kahteen näyttöperiaatteeeseen. Ensinnäkin vanhempien on tullut voida todistaa, että he ovat olleet sukupuoliyhdyntäessä lapsen siittämisaikana, ja juuri kyseinen mies on siittänyt lapsen. DNA-tutkimukset yleistivät vasta 1990-luvulla, joiden avulla lapsen isän selvittäminen on ollut huomattavasti varmempaa aikaisempiin menetelmiin verrattuna. Nykyisen isyyslain voimaantulon tähän päivään lääketieteelliset menetelmät ovat siis kehittyneet huomattavasti ja niiden antamia tuloksia voidaan pitää nyt paljon varmempina. Tämän takia nykyään isyyden selvittäminen perustuu pitkälti oikeusgeneettisen isyystutkimuksen varaan epäselvissä tapauksissa ja niin sanotut makamäytöt antavat vain pohjan tutkimukselle. (HE 90/1974; HE 91/2014, 5.)

Näiden lakiuudistukseen vaikuttaneiden tekijöiden myötä isyyslain uudistaminen kirjattiin vuoden 2011 hallitusohjelmaan. Kesäkuussa 2014 hallituksen esitys isyyslaiksi ja siihen liittyviksi laeiksi annettiin eduskunnalle, jonka jälkeen se hyväksyttiin eduskunnassa 15.12.2014. Näin ollen uusi isyyslaki sai lopullisen vahvistuksensa 13.1.2015 ja se astuu voimaan 1.1.2016. (Eduskunnan kirjasto 2015.)

3 ISYYDEN VAHVISTAMINEN JA KUMOAMINEN

Tämä luku käsittelee sitä, millä tavoin isyyden vahvistamisprosessi etenee uuden isyyslain perusteella. Lisäksi käsittelen luvun lopussa isyyden kumoamiseen liittyviä edellytyksiä sekä rajoituksia. Lähtökohtana isyyden vahvistamisprosessissa on, että mies voidaan todeta isäksi pelkän avioliiton perusteella tai muissa tapauksissa vahvistaa joko maistraatin päätöksellä tai kanneteitse tuomioistuimen päätöksellä. Isyysasia etenee *kanneteitse* tuomioistuimen päätettäväksi, mikäli maistraatti ei hyväksy sitä tai jos lapsi tai isä sitä vaatii. Ennen vahvistusta lastenvalvojan on tehtävä kattava isyyden selvittäminen, jonka pohjalta hän voi antaa miehelle, jota selvityksen perusteella pidetään lapsen isänä, mahdollisuuden tunnustaa isyytensä. (IsyysL 11/2015.)

Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen (2014) mukaan vuonna 2013 avioliiton ulkopuolisia isyyksiä vahvistettiin tunnustamalla yhteensä noin 23 450 kappaletta. Tilastokeskuksen oikeustilastojen mukaan käräjäoikeuksissa vahvistettiin puolestaan 119 isyyskannetta vuonna 2013. Isyyksiä kumottiin samana vuonna 69 kappaletta (SVT 2013). Tämä kertoo siitä, että valtaosa isyyksistä on selviä tapauksia, joiden osalta vahvistusta ei tarvitse käsitellä tuomioistuimissa. Tuomioistuimet siis ratkaisevat ongelmallisempia tapauksia, joissa isyys ei ole selvinnyt sosiaalitoimen avulla.

3.1 Isäksi avioliiton perusteella

Uuden isyyslain 1 luvun 2§:ssä säädetään niin sanotusta *isyysolettamasta*, jonka mukaan äidin avioliitto on vahva perusta sille, että hänen aviomiehensä on avioliiton aikana syntyneen lapsen isä. Ratkaisevaa tässä tilanteessa on erityisesti se, että äiti on ollut naimisissa juuri lapsen syntymähetkellä. Isyysolettaman perusteella lapsi voidaankin merkitä suoraan aviomiehen lapseksi väestötietojärjestelmään. Se ei kuitenkaan ole voimassa tapauksissa, joissa avioliitto on purettu lainvoimaisesti ennen lapsen syntymää. Mikäli äiti ei ole naimisissa lapsen syntymähetkellä, lapsi

merkitään isättömäksi ja aloitetaan isyyden selvittämisen prosessi lastenvalvojan toimesta. (Gottberg 2011, 143.)

Uuden isyyslain 2§:n 2 momentin mukaan, jos aviomies on kuollut ja tämän vuoksi vaimo jäänyt leskeksi ennen lapsen syntymää, aviomiestä pidetään kaikesta huolimatta lapsen isänä. Edellytyksenä tälle on, että lapsi on siitetty ennen aviomiehen kuolemaa.

Uuden isyyslain saman pykälän samassa momentissa on otettu huomioon myös tilanne, jossa äiti on solminut uuden avioliiton ennen lapsen syntymää. Tällöin uusi aviomies on lapsen isä siirtämisaikajankohdasta riippumatta, koska aikaisempi avioliitto on ehditty purkaa lainvoimaisesti ennen lapsen syntymää. Tämä perustuu edellä mainittuun isyyssolettamaan, jonka mukaan aviomies on lapsen isä. Tilanteissa, joissa uusi aviomies todetaan lapsen isäksi, lapsi ei tällöin tietenkään peri kuollutta, mahdollista biologista isäänsä olettaen perustuen. Näissä tilanteissa virheellinen oletus on mahdollista kumota ja oikea isyys vahvistaa. (Kangas 2013, 31–32.)

3.2 Isäksi ilman isyyssolettamaa

Uuden isyyslain 3§:n mukaan isyys vahvistetaan muissa tapauksissa maistraatin tai tuomioistuimen päätöksellä, jos isyyttä ei ole todettu avioliittoon perustuvan isyyssolettaman mukaisesti. Pykälän mukaan tällaisissa tapauksissa, kun äiti ei ole avioliitossa miehen kanssa, isäksi vahvistetaan selvitysten jälkeen mies, joka on siittänyt lapsen tai on antanut muulla tavoin siittiöitä käytettäväksi äidin hedelmöittämiseksi. Sääöksessä käytettyä ”muulla tavoin” -ilmaisua on tarkennettu esimerkiksi koti-inseminaatiomenetelmällä, joka ei siis tapahdu lääkärin tai muun ammattihenkilön avustuksella, kuten hedelmöityshoito. Jälkimmäistä edellytystä ei siis sovelleta, jos lapsi on saanut alkunsa ja syntynyt hedelmöityshoitojen seurauksena (HE 91/2014, 30; Gottberg 2011, 157).

Saman pykälän kolmannessa momentissa säädetään hedelmöityshoidon seurauksena syntyneen lapsen isästä. Tällöin isäksi vahvistetaan se, joka on yhdessä äidin kanssa antanut suostumuksensa hoitoon. Näissä tapauksissa on kiinnitettävä erityistä huomiota siihen, että isyys voidaan vahvistaa todistetusti, niin että lapsi on todella syntynyt annetun hoidon seurauksena (HE 91/2014, 30).

Lisäksi samassa momentissa säädetään äidin yksin tekemästä päätöksestä hedelmöityshoitoihin ja halusta saada lapsi tällä tavoin. Tällöin mies vahvistetaan syntyneen lapsen isäksi, vain jos mies on antanut kirjallisen suostumuksensa ennen hoidon aloittamista tai on sopinut hoidon jälkeen asiasta äidin kanssa. Säännöstä ei sovelleta, mikäli lapsi on syntynyt hoidon seurauksena äidin ollessa avioliitossa. Tällaisessa tapauksessa lapsen isäksi vahvistetaan isyysolettaman perusteella äidin aviomies, vaikka toinen mies on hoitoon ryhtyessään antanut suostumuksensa isyyden vahvistamiselle (HE 91/2014, 31).

3.3 Isyyden selvittäminen lastenvalvojan toimesta

Nykyään on hyvin yleistä, että lapsi syntyy avioliiton ulkopuolella, jolloin isyys tulee vahvistaa lastenvalvojan tekemän selvityksen pohjalta. Isyyden selvittämisestä on säädetty uuden isyyslain 2 luvussa, josta selviää lain tarkoitus, lastenvalvojan oikeudet ja velvollisuudet sekä se, millä perusteella lastenvalvoja voi keskeyttää selvityksen. Isyyden selvittämisen tavoitteina ovat biologisen isän löytäminen, lapsen ja hänen isänsä oikeudellisen sukulaissuhteen saavuttaminen sekä yhtäläillä heidän oikeusturviensa toteutuminen. Selvityksen tekemisen tarkoituksena on, että lastenvalvoja saa kerättyä kaikki ne tiedot, jotka vaikuttavat päätöksen tekoon (IsyysL 11/2014, 4§). Näiden pohjalta hän laatii isyyden selvittämisraportin, josta ilmenee kaikki ne tiedot, joilla on merkitystä vahvistuksen kannalta (IsyysL 11/2015, 12§).

3.3.1 Lastenvalvojan toimintavelvollisuus

Uuden isyyslain 5§:n mukaan isyyden selvittämisestä vastaa pääasiassa äidin kotikunnan lastenvalvoja. Samaisessa pykälässä on säädetty myös tapauksista, joissa lapsen tai vaihtoehtoisesti mahdollisen isän kotikunnan lastenvalvoja ottaa asian selvitettäväkseen. Lapsen kotikunnan lastenvalvoja tulee kysymykseen silloin, kun lapsi on täyttänyt 15 vuotta, äiti on kuollut tai äidillä ei ole kotikuntaa Suomessa. Mikäli lapsella ei ole kotikuntaa Suomessa, isyyden selvittämisestä vastaa lapsen oleskelukunnan lastenvalvoja. Jos selvittäminen ei kuulu edellä mainituille lastenvalvojille ja mahdollinen isä haluaa tunnustaa isyytensä, niin tällöin toimeenpaneva lastenvalvoja on miehen kotikunnan lastenvalvoja. Näiden lisäksi on myös tapauksia, joissa selvitys ei kuulu minkään kunnan lastenvalvojalle. Tällöin selvityksestä vastaa Helsingin kaupungin lastenvalvoja. Hallituksen esityksen mukaan tällainen tilanne voi syntyä, kun lapsi tai mies on Suomen kansalainen, mutta asuu toisessa valtiossa. Tilanteissa selvitystä ei voida ratkaista asuinpaikan valtiossa, vaan se on ratkaistava Suomessa erityisen syyn vuoksi (HE 91/2014, 33; IsyysL 11/2015, 49§.)

Kuten sanottu lastenvalvojalla on velvollisuus selvittää isyys uuden isyyslain 2 luvun 4§:n mukaisesti. Kun lapsi on alle 18-vuotias ja lastenvalvoja saa tiedon hänen isättömydestään, tai kun mies haluaa tunnustaa isyytensä, eikä isyys näissä tapauksissa ole perustunut äidin avioliittoon, niin tällöin lastenvalvojan on aloitettava isyyden selvittämisprosessi. Yleensä lastenvalvoja saa tiedon väestötietojärjestelmän rekisteripitäjältä eli maistraatilta, mutta on myös tapauksia, joissa äiti, jo varttuneempi lapsi tai mahdollinen isä ottavat yhteyttä lastenvalvojaan (HE 91/2014, 31).

Lastenvalvojan toimintavelvollisuus ulottuu myös tapauksiin, joissa lapsen vanhemmat pyytävät yhdessä lastenvalvojaa selvittämään isyyden, vaikka isyys on jo määrätty isyysolettaman perusteella. Ensinnäkin äiti ja aviomies voivat yhdessä pyytää selvitystä kuuden kuukauden kuluessa lapsen syntymästä, minkä seurauksena lastenvalvojan on aloitettava selvitystyö. Lisäksi lastenvalvojan velvolli-

suutena on selvittää isyys, kun toinen mies on tunnustanut tai on ilmoittanut aikovansa tunnustaa isyytensä isyysolettamasta huolimatta. Näissä tilanteissa, äidin ja avioliiton perustella jo todetun isän on annettava yhdessä lupa isyyden selvittämiseksi. Lopputulos näissä tilanteissa voi olla, että aviomiehen isyys kumotaan ja toisen miehen isyys puolestaan vahvistetaan. (HE 91/2014, 31–32.)

Pääsäännön mukaan isyyden selvittäminen aloitetaan vasta lapsen syntymän jälkeen, mutta uuden isyyslain mukaan on myös mahdollista, että lastenvalvoja aloittaa isyyden selvittämisen jo ennen lapsen syntymää. Näin toimitaan, mikäli selvittämiseen vaaditun aineiston saaminen saattaa hankaloitua lapsen syntymän jälkeen tai siihen on jokin muu erityinen syy. Esimerkiksi, jos oletettu isä on lähdössä pysyvästi tai pidemmäksi aikaa ulkomaille, niin tällöin hänestä voidaan ottaa oikeusgeneettistä isyystutkimusta varten näyte ennen lapsen syntymää ja verrata sitä sitten lapsesta otettuun näytteeseen, joka voidaan ottaa vasta lapsen syntymän jälkeen. (HE 91/2014, 32.)

3.3.2 Neuvottelutilaisuus ja oikeusgeneettinen isyystutkimus

Kun lastenvalvoja on saanut tiedon toimintavelvollisuudestaan, alkaa varsinainen isyyden selvittäminen ja tarvittavien tietojen hankkiminen neuvotteluiden ja isyystutkimuksen avulla. Lastenvalvoja järjestää selvittämisen kannalta merkittävien henkilöiden kanssa neuvottelutilaisuudet. Henkilöitä kutsuessaan hän saa käyttää omaa harkintavaltaansa (HE 91/2014, 33). Tilaisuudessa lastenvalvojan velvollisuutena on kertoa osapuolille isyyden selvittämiseen liittyvät toimenpiteet, isyyden vahvistamisen merkitys ja sen oikeusvaikutukset. (IsyysL 11/2015, 6–7§.)

Neuvotteluita ei kuitenkaan toimiteta lastenvalvojan päätöksen seurauksena, mikäli isä on tunnustanut isyytensä jo ennen lapsen syntymää neivolakäyntien yhteydessä ja äiti on puolestaan hyväksynyt tunnustamisen. Näissä tilanteissa tunnustaneella isällä on kuitenkin lapsen syntymän jälkeen 30 päivää aikaa perua tunnustus, jonka jälkeen isyyden selvittämisprosessi etenee normaalin käytännön mukaisesti, johon neuvottelut kuuluvat. Yhtälaillla äidillä tai miehellä, joka katsoo

olevan lapsen isä, on oikeus riitauttaa isyysasia kuukauden kuluessa lapsen syntymästä. (HE 91/2014; IsyysL 11/2015, 17§.)

Neuvotteluun lastenvalvoja kutsuu ensisijaisesti lapsen äidin. Jos lapsen äiti on varma oletetun miehen isyydestä, lastenvalvoja varaa hänellekin ajan. Yhdenmuikaisten kertomuksien ja vakiintuneen parisuhteen perusteella lääketieteellistä oikeusgeneettistä isyystutkimusta ei tarvita, mikäli mies ei tätä vaadi. Kuitenkin epäselvissä tapauksissa lastenvalvoja voi ottaa kaikkiin potentiaalisiin isäehdokkaisiin yhteyttä ja selvittää isyyden heidän osaltaan oikeusgeneettisen isyystutkimuksen avulla. Esimerkiksi, lastenvalvoja voi epäillä kertomuksia ja ei pidä muita ilmenneitä seikkoja totuudenmukaisina saati vakuuttavina. Lisäksi tietyissä tapauksissa neuvotteluun on kutsuttava äidin aviomies, joka on jo todettu lapsen isäksi avioliiton perusteella, mikäli äiti ja aviomies yhdessä ovat halunneet selvittää isyyden tai isyys halutaan selvittää uudestaan. (IsyysL 11/2015, 6-7§; Kangas, 38.)

Neuvotteluun on kutsuttava uuden isyyslain 6§:n mukaan myös 15 vuotta täyttänyt lapsi yhdessä äitinsä kanssa. Tämä perustuu siihen, että ilman 15 vuotta tähtäneen lapsen suostumusta isyyttä ei voida vahvistaa. Lisäksi selvitystä tehtäessä on huomioitava alle 15-vuotiaan lapsen mielipide, jos hän on pian täyttämässä 15 vuotta. (HE 91/2014, 33.)

Isyyden selvittämisen prosessiin liittyy *oikeusgeneettisen isyystutkimuksen tekeminen*, josta on säädetty uuden isyyslain 9§:ssä. Oikeusgeneettisestä isyystutkimuksesta säädetään erikseen lailla. Lakia oikeusgeneettisestä isyystutkimuksesta (L 378/2005) käsitellään myöhemmin kappaleessa 6.1., josta selviää, mikä on lain tarkoitus ja mitä muutoksia kyseiseen lakiin on tehty uuden isyyslain myötä. Oikeusgeneettisen isyystutkimuksen lisäksi lastenvalvojalla on oikeus tilata lääketieteellinen selvitys, esimerkiksi lapsen siittämisajankohdasta, mikäli se on selvitykseen nähden tarpeellinen. Jos mies pyytää isyystutkimusta tai jos lastenvalvoja katsoo sen tarpeelliseksi, on lastenvalvojan tilattava tämä kyseinen tutkimus isyyden selvittämiseksi. Tutkimus tehdään lapsesta, äidistä ja miehestä, jonka oletetaan

taan olevan lapsen isä. Tutkittavilta vaaditaan heidän suostumuksensa. (IsyysL 11/2015, 9§.)

Jos tutkittava on kuollut, ja näyte aiotaan ottaa kyseisestä vainajasta tai käyttää hänen aikaisempaa näytettään eikä hän ole eläessään antanut suostumustaan isyys-tutkimukseen, vaaditaan tällöin vainajan kaikilta oikeudenomistajilta suostumus näytteen käyttöön. Oikeudenomistajilla tarkoitetaan tässä yhteydessä perintökaa-ren (PK 40/1965) mukaisia henkilöitä, joita ovat kuolinpesän osakkaisiin perustu-en perilliset, yleistestamentin saajat sekä leskeksi jäänyt puoliso (PK 40/1965, 18§).

Uuden isyyslain 10§:ssä säädetään lastenvalvojan velvollisuudesta kertoa tutkitta-ville ennen tutkimusta siihen liittyvistä toimenpiteistä, tutkimuksen merkityksestä sekä edellytyksistä. Lisäksi lastenvalvojan on ilmoitettava viipymättä tutkimuksen tuloksista tutkittavalle. Nämä puolestaan liittyvät tutkittavan oikeuksiin saada tie-to häneen liittyvistä asioista.

3.3.3 Selvityksen keskeyttäminen

Uuden isyyslain 11§:ssä säädetään isyyden keskeyttämiseen johtavista syistä. Syyt ovat joko hyvin ehdollisia tai lastenvalvojan itsenäiseen harkintavaltaan pe-rustuvia. Pykälän mukaan lastenvalvojan on keskeytettävä isyyden selvittäminen, mikäli lapsi on täyttänyt 15 vuotta ja hän sitä vaatii, koska isyyden vahvistami-seen vaaditaan 15 vuotta täyttäneen alaikäisen hyväksyntä. Lisäksi lastenvalvojan on otettava huomioon lapsen etu sekä alle 15 vuotta täyttäneen lapsen mielipide kehitystasoon nähden isyyttä selvitetessä. Mikäli lapsen etu voisi vaarantua tai selvittämisestä olisi muuten haittaa lapselle, on lastenvalvojan punnittava isyyden selvittämisen jatkaminen. Tällaiset tilanteet voivat liittyä, esimerkiksi niin raiska-uksiin kuin uhkiin, joissa lapsen ja äidin terveys tai heidän yleinen turvallisuuten-sa saattaisi olla uhattuna. (HE 91/2014, 35–37.)

On myös muita tapauksia, joissa lastenvalvoja voi käyttää itsenäistä päätösvaltaansa ja keskeyttää isyyden selvittämisen. Riittävän yksityiskohtaisen tiedon saaminen voi olla yksi keskeyttämiseen johtavista syistä. Esimerkiksi on tilanteita, jolloin miehiin ei saada yhteyttä, heidän henkilöllisyydestä ei ole tietoa tai isyys on poissuljettu isyystutkimuksella. Lisäksi on tapauksia, jotka liittyvät äidin hedelmöityshoitoihin, joiden seurauksena lapsi on syntynyt ja isyys tulisi selvittää. Näissä tapauksissa, jos äiti on ryhtynyt yksin hedelmöityshoitoihin ja siittiöiden luovuttaja ei ole halunnut isäksi eikä tähän ole siis nimenomaista suostumustaan antanut, niin tällöin lastenvalvojan on keskeytettävä isyyden selvittämisen prosessi. (HE 91/2014, 35–36.)

Uuden isyyslain mukaan isyyden selvittäminen voidaan aloittaa uudestaan lastenvalvojan päätöksen perusteella, mikäli se on kerran keskeytynyt edellä mainittujen syiden vuoksi. Uudelleen aloittamisesta on tehtävä pyyntö lastenvalvojalle. Pyyntö voi tehdä äiti, 15 vuotta täyttänyt lapsi tai mies, joka pitää itseään isänä tai joka nyt antaisi puuttuvan hedelmöityshoitosuostumuksensa. Tilanteet voivat muuttua ajan kuluessa niin, että esimerkiksi, miehen henkilöllisyys selviää tai mies ilmoittaa itse haluavansa selvittää isyytensä. Lapsen etuun liittyvissä tapauksissa pyynnön selvityksen uudelleen aloittamisesta voivat tehdä vain äiti, 15 vuotta täyttänyt lapsi ja isyytensä tunnustanut mies. (HE 91/2014, 36.)

Kaikilla osapuolilla on oikeus hakea muutosta keskeyttämispäätökseen tai päätökseen selvityksen uudelleen aloittamisesta valittamalla *hallinto-oikeuteen*, mikäli päätös ei tyydytä. Vastaavasti hallinto-oikeuden tekemään päätökseen voi hakea muutosta korkeimmasta hallinto-oikeudesta valitusluvalla. Hallituksen esityksen mukaan säännös on tarpeellinen lastenvalvojan itsenäisen harkintavallan vuoksi, koska tällä tavoin ratkaistu asia saa toisen näkökulman toiselta viranomaistaholta. (HE 91/2014, 38; IsyysL 11/2015, 14§.)

3.4 Isyyden tunnustaminen

Kun lastenvalvoja on saanut osaltaan isyyden selvittämisen päätökseen, hänen on annettava miehelle, jota voidaan todistettusti pitää oikeusgeneettisen isyystutkimuksen tai muun selvityksen perustella lapsen isänä, mahdollisuus tunnustaa isyytensä sille varattuna ajankohtana. Mikäli mies ei tunnustakaan isyyttään, edustaa lastenvalvoja alle 18-vuotiasta lasta tuomioistuimessa kyseisessä isyysasiassa kanneperusteisesti. Ennen tätä hänen tulee ottaa huomioon 15 vuotta täyttäneen lapsen vastustusoikeus sekä lapsen mielipide hänen kehitystasonsa mukaisesti. (IsyysL 11/2015, 13§, 30§.)

Isyyttä ei ole mahdollista tunnustaa uuden isyyslain 3 luvun 15§:n mukaan silloin, kun lapsella on jo vahvistettu isä tai lapsi on adoptoitu. Lisäksi isyyden tunnustaminen ei ole mahdollista lapsen kuoleman jälkeen. Poikkeuksena on kuitenkin tilanne, jossa lapsi on syntynyt elävänä, mutta kuollut pian synnytyksen jälkeen. Tällöin isyys on mahdollista tunnustaa vuoden kuluessa lapsen kuolemasta. Tällaisissa tapauksissa tunnustamislausumaa ei välttämättä ole ehditty antaa olosuhteet huomioon ottaen, joten on pidettävä inhimillisenä, että isyys saadaan kaikesta huolimatta vahvistettua. Ennen tunnustamista ja vahvistamista on kuitenkin isyys selvitettävä normaaliin tapaan, kuten lain 2 luvussa on säädetty. (HE 91/2014, 38–39.)

Isyyden tunnustamistapaukset perustuvat siis pitkälti avioliiton ulkopuolisiin sekä vahvistamattomiin isyyksiin. Kuitenkin poikkeuksena on, että miehellä on mahdollisuus tunnustaa isyytensä, vaikka isyys olisi määrätynyt avioliiton perusteella. Edellytyksenä tälle on, että äiti, aviomies ja mahdollisesti 15 vuotta täyttänyt lapsi hyväksyvät kyseisen tunnustamisen. Tämän seurauksena vahvistettu isyys kumoutuu ja tunnustajasta tulee lapsen isä. Käytännössä tällainen tapaus tulee kysymykseen, kun kaikki osapuolet haluavat lapselle oikeudellisesti oikean, biologisen isän. (IsyysL 11/2015, 15§; HE 91/2014, 39.)

3.4.1 Tunnustaminen ennen lapsen syntymää

Uuden isyyslain 16§:n mukaan isyys voidaan tunnustaa jo ennen lapsen syntymää äitiysneuvolassa tai lastenvalvojan luona. Käytännössä epäselvissä tapauksissa äitiysneuvolan henkilökunnalla on mahdollisuus kieltäytyä asian hoitamisesta ja siirtää tapaus lastenvalvojalle. Lastenvalvojalla tapahtuva tunnustus on siten toissijainen vaihtoehto (HE 91/2014, 40).

Selvissä tapauksissa miehen, joka katsoo olevansa lapsen isä ja myös elää vakituisesti lapsen äidin kanssa avoliitossa, on annettava tunnustusilmoituksensa henkilökohtaisesti sen kunnan äitiysneuvolan terveydenhoitajalle tai kättilölle, joilta äiti ja mies ovat saaneet raskaudenaikaisia neuvolapalveluita. Ilmoitusta annettaessa sekä äidin että miehen on oltava henkilökohtaisesti läsnä. Lisäksi tunnustamisen hyväksymiseen vaaditaan äidin hyväksyntä. Samalla kerralla henkilökunnan on selvitettävä heille tunnustamisen merkitys sekä sen oikeusvaikutukset, kuten tunnustamisen peruuttamismahdollisuus 30 päivän kuluessa lapsen syntymästä, *totuudessapysymisvelvollisuus* ja muut isyyden vahvistamiseen liittyvät oikeusvaikutukset. (HE 91/2014, 40; IsyysL 11/2015, 7§, 17§.)

Kuten sanottu mies voi tunnustaa isyytensä myös äidin kotikunnan lastenvalvojan luona ennen lapsen syntymää. *Tunnustamislausuman* antaminen tapahtuu samoin edellytyksin kuin äitiysneuvolassakin. Näiden lisäksi äidin on esitettävä lastenvalvojalle todistus raskaudestaan, mistä ilmenee lapsen arvioitu syntymäajankohta. Lastenvalvojalle siirretyt tapaukset saattavat olla oikeudellisesti vaikeita tai muuten erityistä asiantuntemusta ja kokemusta vaativia. Esimerkiksi lastenvalvojalla voi olla paremmat mahdollisuudet selvittää osapuolien henkilöllisyydet kuin äitiysneuvolan työntekijöillä. (HE 91/2014, 39–40.)

Äitiysneuvolan työntekijöiden, kuten myös lastenvalvojan, on kieltäydyttävä tunnustuksen vastaanottamisesta laissa säädettyjen seikkojen toteutuessa. Kyseisiä seikkoja ovat äidin vastustus tunnustamista kohtaan, henkilöllisyyksien selvittä-mättömyys, epäily tunnustajan isyydestä tai tunnustajan taikka äidin ymmärtä-

mättömyys tunnustamisen merkitystä kohtaan mielentilan, kielivaikeuden tai muun syyn vuoksi. (IsyysL 11/2015, 16§; HE 91/2014, 40–41.)

3.4.2 Tunnustaminen lapsen syntymän jälkeen

Isyys voidaan tunnustaa myös lapsen syntymän jälkeen, kuten uuden isyyslain 18§:ssä todetaan. Tällöin mies ilmoittaa henkilökohtaisesti tunnustamisen vastaanottavalle taholle haluavansa tunnustaa kyseisen lapsen isyyden. Lain nojalla tunnustamislausuman voi vastaanottaa lastenvalvoja, maistraatin päällikkö, henkikirjoittaja, julkinen notaari tai avioliittoa solmittaessa vihkijä toimialueesta ja asiansaisten kotikunnasta riippumatta. Samoin kuin tunnustettaessa isyyttä ennen lapsen syntymää, vastaanottavan tahon on selvitettävä miehelle toimenpiteen merkitys, oikeusvaikutukset sekä totuudessapysymisvelvollisuus seurauksineen. (HE 91/2014, 42.)

Tunnustamislausuma voidaan antaa myös ulkomailla, josta on säädetty samaisessa pykälässä. Tällöin sen ottaa vastaan joko Suomen edustuston virkamies, jonka toimenkuvaan kuuluvat julkisen notaarin tehtävät, tai vieraan valtion viranomainen. Kun tunnustamislausuma annetaan Suomen edustuston virkamiehelle, noudatetaan tunnustamisen osalta Suomen uuden isyyslain muotoa. Kun taas sen vastaanottaa vieraan valtion virkamies, niin tällöin noudatetaan kyseisen valtion säännöksiä. (HE 91/2014, 42.)

3.4.3 Kuuleminen ja tunnustamislausuman hyväksyminen

Sekä ennen että jälkeen lapsen syntymän tapahtuneiden tunnustamisten jälkeen lastenvalvojan on varattava tietyille henkilöille tilaisuus tulla kuulluksi. Kuuleminen on mahdollista suorittaa joko suullisesti tai kirjallisesti. Kuulemisen lähtökohdalla on, että näillä henkilöillä on mahdollisuus kyseenalaistaa miehen tekemä tunnustus isyydestä. Uuden isyyslain 20§:n mukaan tällaisia henkilöitä ovat lapsen äiti, joka ei ole hyväksynyt isän tunnustamislausumaa ennen lapsen syntymää, lapsen huoltaja sekä tunnustajan huoltaja tai muu laillinen edustaja, mikäli ky-

seessä on alaikäinen tunnustaja. Kuulemisen voi suorittaa myös ne tahot, jotka ovat vastaanottaneet miehen tunnustamislausuman lapsen syntymän jälkeen. (HE 91/2014, 43.)

Tunnustamislausumalle on saatava hyväksyntä, jotta isyysasia voidaan toimittaa maistraattiin vahvistettavaksi ja sieltä tietyissä tapauksissa tuomioistuimen käsiteltäväksi. Pelkkä tunnustaminen ei riitä isyyden vahvistamiseksi. Tunnustaminen pitää hyväksyttää äidin, aviomiehen ja 15 vuotta täyttäneen lapsen osalta. Aviomiehen ja äidin yhdessä tekemä hyväksyntä vaaditaan, kun kyseessä on isyysoletaman perusteella todetun lapsen tunnustamisesta. Lisäksi, jos tunnustaminen on tehty ennen lapsen syntymää, on saatava äidin hyväksyntä. Hyväksyminen tulee antaa henkilökohtaisesti lastenvalvojalle tai tunnustuksen vastaanottaneelle taholle. (IsyysL 11/2015, 19§.)

Kuten uuden isyyslain 16§:n 5 momentissa sekä 22§:ssä säädetään, tunnustamisen vastaanottavan tahon on viipymättä toimitettava äidin hyväksymä ja kaikkien osapuolten allekirjoittama tunnustamisasiakirja lastenvalvojalle, joka vastaa kyseistä tapauksesta. Ei tietenkään tilanteissa, joissa lastenvalvoja itse on ottanut vastaan lausuman. Tämän jälkeen lastenvalvojan tulee toimittaa isyyden selvittämispöytäkirja sekä tunnustamista koskevat asiakirjat maistraatille, joka näiden perusteella tekee päätöksensä isyyden vahvistamisesta ja jatkotoimenpiteistä. (IsyysL 11/2015, 16§, 22–23§.)

3.5 Isyyden tunnustamisen vahvistaminen maistraatissa

Kun lastenvalvoja on tehnyt selvitystyöt, kuullut osapuolia ja hyväksynyt miehen tunnustamislausuman, on hänen velvollisuutenaan toimittaa vaaditut asiakirjat viipymättä maistraatille. Pääsäännön mukaan lastenvalvoja toimittaa asiakirjat toimialueensa maistraatille (IsyysL 11/2015, 27§). Uuden isyyslain 5 luvun mukaan maistraatin on tehtävä päätös isyyden vahvistamisesta, kun se perustuu isyyden tunnustamiseen tai miehen oikeudenomistajien suostumukseen käsittelytavasta. (HE 91/2014, 45–46.)

Maistraatti vahvistaa isyyden, kun isyyden vahvistamiseen liittyvät edellytykset toteutuvat. Huomioitavaa on, että maistraatti tekee päätöksensä pelkkien asiakirjojen perusteella. Mikäli asiakirjoissa on puutteita tai selvitys ei ole riittävän kattava, maistraatti voi pyytää uuden isyylain 28§:n mukaisesti lastenvalvojalta täydennystä tai lisäselvitystä tapauksesta. Maistraatin velvollisuutena on vahvistaa isyys, jos tunnustamismenettely on muodollisesti tapahtunut oikein, vaaditut hyväksymiset on hankittu eikä ole aihetta epäillä, että tunnustamislauseman antanut mies ei olisikaan lapsen isä. Hyvin selviä tapauksia ovat ne, joissa on tehty oikeusgeneettinen isyystutkimus, koska tämän pohjalta voidaan pitää varmana, että tunnustanut mies on lapsen isä. (Gottberg 2011, 150; IsyysL 11/2015, 26§.)

Uuden isyylain 4 luvun 24§:n sekä 5 luvun 26§:n mukaan maistraatilla on myös toimivalta vahvistaa isyys oikeudenomistajien suostumuksella, mikäli isäksi oletettu mies on kuollut ennen lapsen syntymää ja isyys ei perustu äidin avioliittoon. Edellytyksenä tälle on, että lastenvalvoja on toimittanut isyyden selvittämisen, oikeusgeneettisen isyystutkimuksen ja saanut kaikkien oikeudenomistajien kirjalliset suostumukset. Lisäksi edellytetään, ettei lasta ole tunnustettu eikä vireillä ole isyyden vahvistamiskannetta. Kun kaikki edellytykset täyttyvät, maistraatti voi vahvistaa isyyden. Jos joku oikeudenomistajista on vajaavaltainen eli alaikäinen tai edunvalvonnan alainen, joka ei ymmärrä isyysasian merkitystä, niin tällöin isyys on vahvistettava kanneteitse. Tämä on perusteltu sillä, että alaikäinen ei voi antaa suostumustaan, esimerkiksi isänsä oikeudenomistajana, koska kyseessä on isään liittyvä asia eikä häntä itseään koskeva, kuten tunnustamislauseman antaminen. (HE 91/2014, 44–45.)

Maistraatin tekemän hyväksytyt päätöksen jälkeen isyys tulee lainvoimaiseksi ja se kirjataan väestötietojärjestelmään. Päätöksen lopputuloksesta huolimatta se tulee antaa tiedoksi niin asianosaisille kuin lastenvalvojallekin. Samalla tunnustamisen oikeusvaikutukset astuvat voimaan, kuten elatusvelvollisuus, perintöoikeus ja huoltoon liittyvät seikat. Uuden isyylain 28§:n mukaan maistraatin päätökseen ei ole muutoksenhakuoikeutta ja tämä koskee niin hyväksytyä kuin hylättyä päätös-

tä. Sen sijaan tunnustajalla, lapsella ja tämän puhevaltaa käyttävällä edustajalla on mahdollisuus nostaa kanne käräjäoikeudessa isyyden vahvistamiseksi, mikäli päätös ei miellytä. Mikäli äiti on eri mieltä maistraatin päätöksestä, on hänen oikeutensa turvattu isyyden kumoamiskanteella. (HE 91/2014, 46–47.)

3.6 Isyyden vahvistaminen kanneteitse

Isyyden vahvistaminen etenee tuomioistuimen käsiteltäväksi, jos maistraatti ei laissa säädettyjen seikkojen eikä asiakirjatietojen perusteella vahvista tunnustajaa lapsen isäksi. Tällöin miehellä, joka uskoo olevansa kyseisen lapsen isä, ja niin ikään lapsella on oikeus nostaa kanne isyyden vahvistamiseksi. (IsyysL 11/2015, 29§.)

Uuden isyyslain 29§:n mukaan lapsella on *kanneoikeus*, jos isyyttä ei ole todettu äidin avioliiton perusteella tai sitä ei ole vahvistettu maistraatissa tai aikaisemmin tuomioistuimessa. Pääsäännön mukaan alaikäisen lapsen kannetta ajaa lastenvalvoja, jonka velvollisuutena on selvittää haastettavat henkilöt. Lapsen kanneoikeus ulottuu mieheen, jota hän pitää oletettuna isänään tai kaikkiin todennäköisiin isävaihtoehtoihin, joita ei ole poissuljettu oikeusgeneettisen isyystutkimuksen tai muiden selvitysten perusteella. Lisäksi lapsi voi nostaa kanteen kuolleen miehen oikeudenomistajia vastaan. (HE 91/2014, 49; IsyysL 11/2015, 29§, 32§.)

Alaikäisen *lapsen puhevallan* käyttämisestä oikeudenkäynnissä on säädetty uuden isyyslain 31§:ssä. Oikeudenkäynnissä lapsen puhevallan käyttäjänä sekä edustajana toimii pääsäännön mukaan isyyden selvityksen tehnyt lastenvalvoja. Hänen ohellaan puhevaltaa voivat käyttää lapsen huoltaja tai laillinen edustaja. Lastenvalvojan ja lapsen edustajan välisissä erimielisyystilanteissa lastenvalvojan mielipide on ratkaiseva. Lastenvalvojan toimivaltaa on kuitenkin hieman rajoitettu tilanteissa, jotka liittyvät lapsen huoltajan päätösvaltaan ja tehtäviin, esimerkiksi lastenvalvoja ei voi antaa suostumustaan oikeusgeneettiseen isyystutkimukseen, koska tämä päätösvalta kuuluu lapsen huoltajalle. Saman pykälän kolmannen momentin mukaan tuomioistuimen on varattava tilaisuus tulla kuulluksi lapsen

kaikille edustajille, jotka käyttävät kyseisessä isyysasiassa lapsen puhevaltaa. Lisäksi lapsen äitiä on kuultava oikeudellisesta huoltajuudesta riippumatta, koska hänellä saattaa olla asian selvittämisen kannalta tarpeellisia ja hyödyllisiä tietoja. Lisäksi lapsen puhevaltaa saa käyttää lapsi itse, jos hän on täyttänyt 15 vuotta, mikä perustuu hänen itsemääräämisoikeuteen eli oikeuteen päättää yksin asiasta ilman huoltajan suostumusta. Kun kyseessä on alle 15-vuotias lapsi, joka on pian täyttämässä 15 vuotta, tulee hänen mielipiteensä ottaa huomioon asian käsittelyssä. (HE 91/2014, 48; IsyysL 11/2015, 31§.)

Uuden isyyslain 29§:n mukaan miehellä, joka pitää itseään lapsen isänä, on myös kanneoikeus isyyden vahvistamiseksi. Vastajaksi hän voi haastaa kyseisen lapsen, mutta hänellä on myös oikeus haastaa vastaajiksi muut isäehdokkaat. Miehellä on ensinnäkin mahdollisuus nostaa kante, mikäli lastenvalvoja on keskeyttänyt isyyden selvittämisen. Isyyden selvittämisen keskeyttämisen on perustuttava siihen, ettei isyyden vahvistamiseksi ole saatu tarpeeksi riittävää tietoa isyyden selvittämiseksi eli käytännössä lapsesta ja tämän äidistä ei ole saatu näytettä oikeusgeneettistä isyystutkimusta varten. Esimerkiksi voi olla tilanne, että lapsen äiti on vastustanut isyyden selvittämistä ja näin ollen kieltäytynyt näytteenotosta. Toiseksi mies voi nostaa kanteen, mikäli maistraatti ei ole vahvistanut tunnustettua isyyttä ja siihen on jokin muu syy kuin tunnustamisen hyväksymislausuman puuttuminen, joka vaaditaan äidiltä, aviomieheltä sekä 15 vuotta täyttäneeltä lapselta. Syy voi olla oikeusgeneettiseen isyystutkimuksen tarvittavien suostumusten puuttuminen. (HE 91/2014, 47; IsyysL 11/2015, 29§, 32§.)

Kanneoikeudelle on asetettu myös rajoituksia kanteen ajamista ja kanneaikaa koskien. Rajoituksien lähtökohtana on lapsen etujen huomioon ottaminen. Esimerkiksi lapsen kuoltua isyyden vahvistamisella ei ole olennaista merkitystä, joten tällöin uuden isyyslain 30§:n mukaan kannetta ei voida panna vireille eikä oikeudenkäyntiä jatkaa. Kannetta ei voida myöskään ajaa, jos kyseessä on 15 vuotta täyttänyt lapsi, joka vastustaa isyyden vahvistamista. Lapsen etuihin kuuluu myös se, että isyysasia ratkaistaan mahdollisimman pian lapsen syntymästä. Tämän joh-

dosta on säädetty, että miehen on nostettava kanne vuoden kuluessa lastenvalvojan tai maistraatin hylätystä päätöksestä. (HE 91/2014, 48; IsyysL 11/2015, 30§.)

Toimivaltaisesta tuomioistuimesta säädetään *oikeudenkäymiskaaren* (OK 4/1734) 10 luvussa. Isyyden vahvistamistapauksissa tuomioistuimena toimii *käräjäoikeus*, jonka tuomiopiirissä lapsen tai tämän äidin kotipaikka tai vakituinen asuinpaikka on (OK 4/1734, Luku 10 12§). Toissijaisena oikeuspaikkana toimii miehen kotipaikka, vakituinen asuinpaikka tai viimeksi ollut koti- tai asuinpaikka (OK 4/1734, Luku 10 18§). Uuden isyyslain 35§:n mukaan samaan lapseen liittyvät isyysasiat tulee ratkaista yhdessä toimivaltaisessa tuomioistuimessa.

Uuden isyyslain 36§:n mukaan mies, joka ajaa kannetta, voi peruuttaa kanteen jonkun isäehdokkaan osalta tämän ja tuomioistuimen suostumuksen perusteella. Näissä tapauksissa mies, jonka osalta kanne peruutetaan, ei näin ollen saa oikeudellista asiaratkaisua. Tuomioistuin voi puolestaan tehdä hylkäävän päätöksen joidenkin miesten osalta, jos oikeusgeneettisen isyystutkimuksen valossa voidaan todistaa, että miehet eivät ole kyseessä olevan lapsen isiä. Tällöin poissuljettu mies saa oikeudellisen päätöksen asiasta. Tuomioistuimella on myös oikeus hankkia oma-aloitteisesti tarvittavat näytöt isyysasian selvittämiseksi itse tai lastenvalvojan avustuksella, esimerkiksi määrätä isäehdokkaat oikeusgeneettiseen isyystutkimukseen isyyden varmistamiseksi, jos isyyttä selvitettäessä on esiintynyt vastustusta. Lisäksi tuomioistuimella on oman harkintansa perusteella mahdollisuus varata tilaisuus tulla kuulluksi miehelle, joka ei kyseisessä isyysaisassa ole asianosaisena, mutta jota voidaan pitää lapsen isänä esiin tulleiden seikkojen perusteella. (HE 91/2014, 51–52; IsyysL 11/2015, 36–37§.)

Tuomioistuimen ratkaisuna lapsi saa biologisen isän ja isyys vahvistetaan todistetun miehen osalta. Mikäli isäehdokkaista kukaan ei ole oikeusgeneettisen isyystutkimuksen osalta lapsen isä, tuomioistuimen on hylättävä kanne. Tällöin lapsi jää isättömäksi, jonka seurauksena isyyden selvittämistä voidaan jatkaa lastenvalvojan avustuksella tai vaihtoehtoisesti lapsi voi itse alkaa selvittämään isyyttä täytenä 18 vuotta. (Gottberg 2011, 154.)

Oikeudenkäyntikuluista lasta koskevassa asiassa ei ole erikseen säännelty uudessa isyyslaissa, vaan lain 31§:ssä säädetään vain lapselle kuuluvasta oikeusavusta lastenvalvojan edustaessa häntä oikeudenkäynnissä. Uuden isyyslain 31§:n mukaan oikeusapu myönnetään lapselle oikeusapulain (257/2002) mukaisesti sen edellytyksistä huolimatta. Nykyisessä isyyslaissa kuitenkin säädetään oikeudenkäymiskulujen korvaamisesta lain 32§:ssä. Sen mukaan asianosaiset vastaavat itse oikeudenkäyntikuluistaan. Lisäksi asianosainen voi joutua korvaamaan vastapuolenkin oikeudenkäymiskulut, mikäli siihen on erittäin painava syy ja sitä voidaan pitää kohtuullisena asianosaisten taloudelliseen tilanteeseen nähden. Näin ollen voidaan olettaa, että oikeudenkäyntikustannusten määräytyminen asianosaisten välillä isyyden vahvistamista koskevassa asiassa perustuvat oikeudenkäymiskaaren 21 luvun 2§:ään, johon nykyisessä isyyslaissa viitataan oikeudenkäymiskustannuksien korvaamisen osalta. (IsyysL 700/1975, 32§; OK 21:2.)

3.7 Isyyden kumoaminen

Isyyden kumoaminen perustuu virheellisen isyyden oikaisemiseen ja biologisen sukulaissuhteen toteutumiseen. Isyyden kumoamisen seurauksena lapsen oikeudellinen sukulaissuhde isään ja hänen sukulaisiinsa katoaa. Jotta isyys kumotaan maistraatin päätöksellä tai tuomioistuimessa kanneteitse, on se todistettava virheelliseksi oikeusgeneettisen isyystutkimuksen avulla tai muulla tavoin. Oikeusgeneettisen isyystutkimuksen avulla selvitetään, ettei mies ole siittänyt kyseistä lasta tai hänen siittiöitään ole käytetty äidin hedelmöittämiseen, jonka on tapahduttava ilman hedelmöityshoitoja. Miehen isyys voidaan todistaa virheelliseksi myös muulla tavoin, mikä puolestaan perustuu riittävän näytön saamiseen. Esimerkiksi miehen poissaolo voi riittää tuomioistuimessa näytöksi siitä, ettei mies ole voinut olla siittämässä kyseistä lasta. Vahvempi peruste isyyden kumoamiselle on kuitenkin oikeusgeneettisen isyystutkimuksen tekeminen, jolloin miehen biologinen isyys poissuljetaan. (IsyysL 11/2015, 39§; HE 91/2014, 53.)

Isyys voidaan kumota siis kahdessa eri toimitelmässä, maistraatissa tai tuomioistuimessa. Uuden isyyslain 40§:n mukaan aviomiehen isyys kumoutuu maistraatin

päätöksellä, kun toinen mies on tunnustanut isyytensä ja maistraatti on sen vahvistanut. Kun kumoaminen tapahtuu tunnustamisen myötä, erillistä kumoamispäätöstä ei ole syytä antaa. Aviomiehen isyys voidaan kumota myös silloin, kun äiti ja aviomies ovat yhdessä pyytäneet kuuden kuukauden kuluessa lapsen syntymästä lastenvalvojaa selvittämään isyyden. Lisäksi heidän on tullut hakea isyyden kumoamista vuoden kuluessa lapsen syntymästä. Aviomiehen virheellinen isyys on todistettava oikeusgeneettisen isyystutkimuksen avulla, jonka pohjalta maistraatti pitkälti tekee päätöksensä. Pykälän mukaan kumoamispäätökseen ei saa hakea muutosta, sillä päätös perustuu osapuolten myötävaikutukseen. Mikäli edellä mainittu tunnustettu isyys halutaan kumota, tulee se riitauttaa tuomioistuimessa kanneiteitse. (HE 91/2014; 53–54.)

Isyyden kumoamiseksi voidaan nostaa myös kanne tuomioistuimessa. Uuden isyyslain 41§:n mukaan *isyysden kumoamiskanteen* voi nostaa lapsi, äiti, mies, jonka isyys perustuu äidin avioliittoon tai maistraatin vahvistukseen tunnustamislausemaan perustuen, tai isänä itseään pitävä mies, kun kyseessä on äidin avioliiton aikana syntyneen lapsen isyys. Kanteen nostamiselle on asetettu määräaika, jonka kuluessa se on pantava vireille. Kuitenkaan lapsen osalta laissa ei ole säädöstä siitä, milloin hänen määräaikansa umpeutuu kanteen osalta (Gottberg 2011, 159). Äidin, aviomiehen tai isänä itseään pitävän miehen on nostettava kanne kahden vuoden kuluessa lapsen syntymästä. Tunnustaneen miehen osalta kahden vuoden määräaika alkaa siitä, milloin isyys on vahvistettu. Poikkeustapauksissa kanteen voi nostaa myös kahden vuoden määräajan jälkeen, jos se on lykkääntynyt laillisen esteen tai jonkin muun erittäin painavan syyn vuoksi, esimerkiksi sairauden vuoksi. (IsyysL 11/2015, 44§; HE 91/2014, 54–55, 57.)

Kumoamiskanteelle on säädetty myös rajoituksia, jotka perustuvat lapsen kanneoikeuteen sekä lapsen isänä itseään pitävän miehen kanneoikeuteen. Uuden isyyslain 42§:n mukaan lapsi käyttää itse kanneoikeuttaan täytettyään 15 vuotta. Erittäin painavasta syystä alle 15-vuotiaalle lapselle tai lapselle, joka ei ymmärrä asian merkitystä, esimerkiksi mielenterveyden häiriön tai kehitysvammaisuuden ta-

kia, voidaan määrätä edunvalvoja ajamaan kyseistä isyyskannetta. Tällaisissa tilanteissa otetaan huomioon lapsen etu ja punnitaan painavan syyn merkitys.

Isänä itseään pitävä mies voi nostaa isyyden kumoamiskanteen tietyin edellytyksin aviomiehen isyyden kumoamiseksi. Edellytyksien on lain mukaan toteuduttava yhtäaikaisesti. Ensinnäkin äidin ja aviomiehen on pitänyt asua erillään lapsen syntymäajankohtana. Toisena edellytyksenä on, että kyseinen mies on asunut yhdessä lapsen äidin kanssa lapsen syntymän aikaan ja osallistunut siten lapsen hoitoon tai hän pystyy osoittamaan muutoin, että hänen ja lapsen välille on syntynyt aito ja merkittävä perhesuhde. Viimeisenä edellytetään lapsen edun huomioonottamista kannetta nostettaessa, minkä tuomioistuin ratkaisee osaltaan. Pykälässä on maininta vielä aviomiehen tai tunnustaneen miehen kirjallisesta ilmoituksesta, jossa hän on ilmoittanut lapsen syntymän jälkeen olevansa lapsen isä. Tämän johdosta hän ei voi nostaa kannetta isyytensä kumoamiseksi. Lisäksi äidillä ei ole kanneoikeutta hyväksytyään ilmoituksen kirjallisesti. Kyseiset tilanteet perustuvat siihen, että esimerkiksi mies on saanut tietää toisesta miehestä ja tämän perusteella haluaisi kumota isyytensä. (IsyysL 11/2015, 42§; HE 91/2014, 55–56.)

Kumoamiskanteen nostamiseen liittyy myös muita rajoituksia ja vaihtoehtoja asianosaisten kuolematapauksissa. Ehdottomana sääntönä on, että lapsen kuoltua, kannetta ei voida panna vireille. Lapsen kanneoikeutta ei ole rajoitettu kuollutta vastaajaa kohtaan samalla tavoin kuin muiden asianosaisten kanneoikeutta kuollutta lasta kohtaan. Kannetta ei voida panna vireille myöskään toisen asianosaisten puolesta. Kuitenkin, jos aviomiehellä tai tunnustaneella miehellä on kanneoikeus voimassa vielä hänen kuolemansa jälkeen, niin tällöin hänen puolisoillaan ja perillisillään on oikeus nostaa kanne vuoden kuluessa kuolemasta. Vastaavasti vastaajiksi haastetaan miehen kuoltua hänen oikeudenomistajansa. (IsyysL 11/2015, 43–44§.)

4 ISYYDEN VAHVISTAMISEN OIKEUSVAIKUTUKSET

Tässä luvussa käsittelen isyyden vahvistamisen synnyttämiä oikeusvaikutuksia niin lapsen kuin isän osalta. Isyyden vahvistamiseen liittyvistä oikeusvaikutuksista ei ole säädetty erikseen, vaikkakin niiden olemassaolo todetaan uudessa isyyslaissa isyyden tunnustamisen yhteydessä. Ne ilmenevät muualta lainsäädännöstä, kun puhutaan isästä, vanhemmasta tai mahdollisesti huoltajasta. Lapsen edun huomioon ottamista pidetään oikeusvaikutuksien toteutumisen kannalta tärkeimpänä seikkana. (Gottberg 2011, 168.)

Ennen kuin isänä itseään pitävä mies antaa tunnustamislausemansa lastenvalvojalle, lastenvalvojan velvollisuutena on kertoa lapsen vanhemmille isyyden vahvistamisen synnyttämät oikeusvaikutukset. Isyyden vahvistamisen seurauksena lapsen ja tunnustuksensa antaneen miehen ja tämän sukulaisten välille muodostuu oikeudellisesti pätevä sukulaisuussuhde, minkä seurauksena oikeusvaikutuksetkin astuvat voimaan. Vahvistettu isyys luo isälle oikeuksia ja velvollisuuksia sekä lapselle oikeuksia, joita ovat muun muassa perintöoikeus isää ja isänpuolen sukulaisia kohtaan, oikeus saada elatusta isältä, oikeus tavata isäänsä sekä oikeus saada isän sukunimi (Maistraatit, 2015). Isän velvollisuuksiin kuuluvat *Yhdistyneiden kansakuntien lapsen oikeuksista koskevan yleissopimuksen* (1991) mukaisesti myös muun muassa lapsesta ja tämän hyvinvoinnista huolehtiminen, lapsen kasvattaminen turvallisessa kasvuympäristössä sekä koulutuksesta huolehtiminen.

Seuraavaksi tarkastelen lähemmin isän elatusvelvollisuutta, lapsen huolto- ja taapaamisoikeutta sekä lapsen ja isän perintöoikeutta. Kappaleessa 6.2. käsittelen lapsen oikeutta saada isänsä sukunimi isyyden vahvistamisen jälkeen nimilain mukaisesti, joten en käsittele sitä tässä vaiheessa.

4.1 Isän elatusvelvollisuus

Lapsen elatuksesta annetussa laissa (L 704/1975) säädetään lapsen oikeudesta saada riittävää elatusta hänen vanhemmiltaan, joiden tulee tästä huolehtia kyky-

jensä mukaan. Elatuksen katsotaan koostuvan lapsen kehitystasoon sekä yksilöön liittyvien aineellisten ja henkisten tarpeiden tyydyttämisestä sekä tarvittavien hoito- ja koulutuskustannuksien huolehtimisesta. Kun lapsi syntyy avioliiton ulkopuolella, mies tunnustaa isyytensä ja tämän johdosta isyys vahvistetaan, tulee vahvistetusta isästä äidin lisäksi elatusvelvollinen. Elatusvelvollisuus kestää siihen asti kunnes lapsi täyttää 18 vuotta tai hän pystyy itse elättämään itsensä. Se voi jatkua tämän jälkeenkin, jos se katsotaan kohtuulliseksi lapsen koulutukseen liittyvien kustannuksien osalta. Vanhemmat voivat sopia elatuksesta keskenään ilman sopimusta ja hoitaa elatuksen vapaamuotoisesti. Mikäli elatusvelvollisuutta laiminlyödään ja on vaarana, että lapsen oikeus elatukseen ei toteudu, laissa säädetään elatusavun määrän ja suoritustavan vahvistamisesta sopimuksen tai tuomioistuimen päätöksen nojalla. (ElatusL 704/1975, 1–4§; Gottberg 2011, 207–210.)

Elatusavusta voidaan siis sopia vanhempien yhteisellä kirjallisella sopimuksella, jonka sosiaaliviranomainen vahvistaa. Sopimus voidaan tehdä, esimerkiksi tunnustamistilaisuuden yhteydessä lastenvalvojan luona samalla kerralla, kun sopimus lapsen huollostakin tehdään. Sopimus elatusavusta tehdään tilanteissa, joissa toinen vanhemmista ei hoida velvollisuuttaan kunnolla tai asuu pysyvästi eri osoitteessa kuin lapsi. Sopimuksen myötä elatusavun maksajan on maksettava elatusapu eräpäivään mennessä kuukauden välein, mikäli ei ole sovittu muuta. Sopimus elatusavusta voidaan saattaa lainvoimaan myös tuomioistuimen päätöksellä, jos vanhemmat eivät pääse yhteisymmärrykseen asiassa tai sosiaalitoimi ei hyväksy sopimuksen sisältöä. (ElatusL 704/1975, 4§, 6–8§.) Vahvistetulla elatusapuso-
pimuksella mahdollistetaan se, että lapsi saa edes Kansaneläkelaitoksen myöntämää elatustukea laiminlyöntien sattuessa (Gottberg 2011, 211).

4.2 Huoltajuus, huolto ja tapaamisoikeus

Isä saa vanhemman aseman, kun isyys on todettu avioliiton perusteella tai vahvistettu. Samoin perustein hän saa myös huoltajan aseman, mutta lasta koskevasta huoltajuussuhteesta on sovittava erikseen. Isä voi sopia vapaamuotoisesti tai kir-

jällisellä sopimuksella lapsen yhteishuollosta yhdessä äidin kanssa joko ennen lapsen syntymää tai syntymän jälkeen. Mikäli lapsi on tunnustettu ennen tämän syntymää uuden isyyslain mukaisesti, voivat vanhemmat sopia yhteishuoltajuudesta lastenvalvojan luona tunnustamistilaisuuden yhteydessä. Sopimus vahvistetaan kuitenkin vasta, kun isyys on vahvistettu lainvoimaiseksi. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen mukaan kuntien sosiaalitoimet vahvistivat noin 33 910 huoltosopimusta vuonna 2013, joista 93 prosenttia koskivat yhteishuoltoa (THL 2014). Huoltajana isä saa oikeuden päättää lapsen henkilöön liittyvistä asioista, kuten asuinpaikasta, koulusta tai nimestä, tai vaikuttaa näihin yhdessä äidin kanssa kunnes lapsi täyttää 18 vuotta tai menee ennen täysi-ikäisyyttään naimisiin. Epäselvissä ja riitaisissa tilanteissa huoltosuhteet ratkaistaan tuomioistuimen päätöksellä, usein tämä on ajankohtaista vanhempien erotessa. (Gottberg 2011, 176–177, 186; HTL 361/1983, 3–4§, 8–8a§.)

Laissa lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta (L 361/1983) säädetään lapselle kuuluvasta tapaamisoikeudesta, kuitenkin lasta ei voida pakottaa tapaamaan toista vanhempaansa. Kyseisen lain 2§:n mukaan lapsella on oikeus pitää yhteyttä ja tavata isäänsä isyyden vahvistamisen seurauksena, mikäli he asuvat eri osoitteissa. Kuitenkin sopimusta tehdessä on otettava huomioon lapsen etu ja se, että lapsi saa elää turvallisessa ympäristössä, jossa vallitsee hyvän hoidon, kasvatuksen sekä valvonnan tasapaino. Tapaamisoikeudesta tehtävä sopimus on vahvistettava sosiaalilautakunnassa tai tuomioistuimen päätöksellä. Tämän jälkeen se voidaan pakottaa täytäntöönpanna, mikäli toinen vanhemmista laiminlyö sopimusta. (HTL 361/1983, 1-2§, 8§, Gottberg 2011, 182, 184.) Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen mukaan lasta koskevia tapaamisoikeussopimuksia tehtiin vuonna 2003 noin 21 161 kappaletta (THL 2014).

4.3 Oikeus perintöön

Oikeudesta perintöön ja perimysjärjestyksestä säädetään *perintökaaressa* (PK 40/1965). Isyyden vahvistamisen seurauksena lapsi saa oikeuden isänsä sekä tämän sukulaisten perintöön. Vastaavasti isä saa perintöoikeuden lapseensa. Perin-

töoikeuden edellytyksenä on lapsen ja vanhemman välinen oikeudellisesti pätevä sukulaisuussuhde, joka syntyy joko isyysolettaman tai vahvistamisen perusteella. Tämän seurauksena niin *aviolapsella kuin tunnustetulla lapsella* on rintaperillisen asema isäänsä nähden. Lisäksi lapsi perii isän sukulaiset perimysjärjestyksen mukaisesti hänen vanhempiensa jälkeen yhdessä sisarustensa kanssa. (Kangas 2013, 398–400.)

Lapsen eli rintaperillisen oikeuteen periä isänsä perintö vaikuttaa muun muassa muiden rintaperillisten ja mahdollisen lesken olemassaolo sekä testamentti. Tilanteessa, jossa lapsen lisäksi perittävältä on jäänyt leski, lapsi perii isänsä koko perinnön lesken hallintaoikeuden rajoissa. Lapsi voi vaatia tässä tilanteessa perinnönjakoa perinnön saamiseksi, mutta kuitenkin lesken hallintaan jätetään asumisen turvaamiseksi perittävän ja lesken yhteinen asunto ja asuinirtaimisto. Jos lapsella on sisaruksia, perintö jaetaan kunkin sisaruksen osalta yhtä suureen osaan. Esimerkiksi, jos perittäväällä isällä on kolme lasta, jokaisen lapsen perintöosuus on tällöin 1/3 osaa. (Kangas 2013, 401–404, 438–439.)

Jos isä on eläessään tehnyt testamentin, perimysjärjestyksen katsotaan väistyvän, koska testamentilla isä on voinut jakaa omaisuutensa haluamallaan tavalla. Tästä huolimatta rintaperillisen eli lapsen oikeus isän perintöön on turvattu ainakin lakiosan avulla. Lakiosa on perintökaaren 7 luvun 1§:n 2 momentin mukaan puolet perimisjärjestyksen mukaan tulleesta perintöosan arvosta. Edellisen esimerkin mukaisesti lapsen perintöosuus oli 1/3 osaa, jolloin lakiosanosuus on tällöin 1/6 osaa. Jotta lapsi saisi osuutensa perittävän omaisuudesta, hänen on tehtävä lakiosailmoitus testamentin saajalle kuuden kuukauden kuluessa testamentin tiedoksiannosta. (PK 7:1§, 7:5§.)

Isällä on oikeus myös periä lapsensa. Lapsen perintö jakautuu tämän vanhempien kesken tasan, mikäli he ovat elossa ja lapsi ei ole naimisissa tai hänelle ei ole jälkeläisiä. Jos toinen vanhemmista on kuollut, perittävän lapsen sisarukset jakavat kuolleen vanhemman perintöosuuden. Jos perittäväällä lapsella ei ole sisaruksia, koko perinnön saa toinen vanhempi, esimerkiksi tässä tapauksessa isä. Isovan-

hemmillä on myös oikeus lapsenlapsensa perintöön, mikäli lapselta ei ole jäänyt rintaperillisiä, vanhempia tai sisaruksia. (Kangas 2013, 407–408.)

Lisäksi perintökaaren 16 luvussa säädetään perintöoikeuden vanhentumisesta. Tämän mukaan perillisen on otettava perintö vastaan kymmenen vuoden kuluessa perittävän kuolemasta. Määräaika voi alkaa myöhemminkin, mikäli testamenttiin perustuva oikeus alkaa vasta perittävän kuoltua. (PK 16:1–2§.)

Uudessa isyyslaissa on säädetty lapsen perintöoikeuden rajoittamisesta, mikä kohdistuu ennen nykyisen isyyslain voimaantuloa avioliiton ulkopuolella syntyneiden oikeuksiin. Kappaleessa 5.7.2. käsittelem näitä lapsen perintöoikeudellisia rajoituksia, jotka vaikuttavat lapsen oikeuteen saada isänsä perintöä rintaperillisasemasta huolimatta.

5 KESKEISIMMÄT LAKIMUUTOKSET

Tässä luvussa nostan esiin lakiuudistuksen keskeisimmät muutokset vertailemalla uutta ja nykyistä isyyslakia keskenään. Uuteen isyyslakiin on tehty niin sisällöllisiä kuin kielellisiä muutoksia, mutta tässä työssä keskitytään sisällöllisiin uudistuksiin. Uudistuksen tavoitteena on ollut edistää entisestään lapsen edun toteutumista sekä ajanmukaistaa ja helpottaa isyyden tunnustamismenettelyjä. Lisäksi uudistuksen myötä virheellisten isyyksien ratkaisemista on haluttu nopeuttaa ja toteuttaa ne jo varhaisessa vaiheessa, jotta lapsi saisi pienestä pitäen olla juridisestikin biologisen isänsä kanssa ja kehittää heidän välistään suhdetta.

5.1 Isyysolettama ja aviomiehen kuolema

Isyysolettama -säännös on pidetty suurimmaksi osaksi nykyisen veroisena. Sitä on uudistettu kuitenkin aviomiehen kuolemaan liittyen, jolloin kuollut aviomies voidaan tietyissä tapauksissa todeta lapsen isäksi suoraan isyysolettamaan vedoten. Nykyisen voimassa olevan isyyslain mukaan lapsi on pitänyt siittää avioliiton aikana, kun taas uuden isyyslain mukaan riittää, että lapsi on siitetty ennen aviomiehen kuolemaa. Kyseisissä tapauksissa vanhemmat voivat varmistaa avioliiton avulla äidin ja lapsen oikeudellisen aseman toteutumisen. Miehellä on voitu todeta esimerkiksi jokin vakava sairaus, jonka seurauksena hän kuolee ennen lapsen syntymää. Uudistus mahdollistaa siis sen, että lapsi ei jää isättömäksi aviomiehen kuoltua ja vastaavasti kuollut aviomies todetaan lapsen juridiseksi isäksi, jolloin lapsi saa muun muassa perintöoikeuden isäänsä. (IsyysL 11/2015, 2§; IsyysL 700/1975, 2§; HE 91/2014, 17, 30.)

Nykyisen isyyslain mukaan, jos mies kuolee ennen lapsen syntymää, lapsen on nostettava kante miehen oikeudenomistajia vastaan, jotta isyys vahvistettaisiin kuolleen miehen osalta. Muutoksen myötä tähän liittyvät tuomioistuinkäsittelyt tulevat vähenemään selvien tapauksien osalta, koska voidaan vedota suoraan isyysolettamaan ilman oikeudenkäyntiä. (HE 91/2014, 17.)

5.2 Lastenvalvojan toimintavelvollisuuden laajentuminen

Nykyisen isyyslain mukaan lastenvalvojan velvollisuuteen selvittää avioliiton ulkopuolella syntyneen lapsen isyys ulottuu 15 ikävuoteen. Lisäksi, kun lapsi on täyttänyt 15 vuotta ja isänä itseään pitävä mies on antanut tunnustamislausumansa lastenvalvojalle, niin tällöin lastenvalvojan velvollisuuksiin kuuluu myös selvittää isyys lapsen niin hyväksyessä (IsyysL 700/1975, 5§, 43§). Uudistuksen myötä lastenvalvojan toimintavelvollisuutta on laajennettu ja näin ollen tulevan isyyslain myötä selvittämisspiiriin kuuluvat kaikki alle 18-vuotiaat. Vaikka 15 vuotta täyttänyt lapsi kieltäytyisi isyyden selvittämisestä ja vastustaisi isyyden vahvistamista, niin hänellä on lain nojalla kuitenkin mahdollisuus saada myöhemmin apua ja tukea lastenvalvojalta isyysasiassa aina täysi-ikäisyyteensä asti (HE 91/2014, 19).

Lastenvalvojan toimivaltaa on laajennettu myös avioliiton aikana syntyneiden lasten isyyksien selvittämisen suhteen. Nykyisen isyyslain mukaan lastenvalvoja voi selvittää isyyden vain, jos isänä itseään pitävä mies on tunnustanut isyytensä ja äiti sekä aviomies hyväksyvät sen. Uuden isyyslain säätämisen yhteydessä tähän on haluttu muutos, jonka seurauksena äidillä ja aviomiehellä on mahdollisuus yhdessä pyytää lastenvalvojaa selvittämään lapsen isyys, kun se perustuu äidin avioliittoon. Säännöksen mukaan pyyntö on tehtävä kuuden kuukauden kuluessa lapsen syntymästä. Kyseessä voivat olla tilanteet, joissa vanhemmat haluavat varmistaa aviomiehen isyyden ja myös vahvistaa sen toteamisesta huolimatta tai he ovat epävarmoja aviomiehen isyydestä, jolloin isyyden selvittäminen lastenvalvojan toimesta on aiheellista. Tämän säännöksen johdosta epävarmat avioliittoon perustuvat isyydet pystytään ratkaisemaan hyvissä ajoin ja näin lapsi saa etunsa mukaisesti oikeudellisen suhteen oikeaan isäänsä. (HE 91/2014, 19; IsyysL 11/2015, 4§.)

5.3 Äidin vastustusoikeuden poistaminen

Nykyisen isyyslain 8 §:n 2 momentissa säädetään äidin oikeudesta vastustaa isyyden selvittämisen aloittamisesta tai jatkamisesta. Äidin on kirjallisesti ilmoitettava

vastustuksensa, jonka jälkeen lastenvalvojan on keskeytettävä selvitystyö. Vuonna 2013 isyyden selvittäminen keskeytettiin äidin kirjallisella ilmoituksella 721 kertaa, kun keskeyttämisspäätöksiä oli yhteensä 983 kappaletta (THL 2014). Luku kertoo siitä, että äidin vastustusoikeudella on ollut suuri merkitys isyyden selvittämisprosessin onnistumiseen, kun otetaan huomioon lapsen ja isän oikeuksien toteutuminen. Syitä sille, miksi äiti vastustaa isyyden selvittämistä voi olla monia. Syy voi olla hyvin henkilökohtainen, vaikkei kuitenkaan lapsen edun kannalta merkityksellinen, kun painoarvo isyyden selvittämisessä on kuitenkin sillä, että lapsi saa biologisen isän (HE 91/2014, 12). Nykyisessä isyyslain 8§:n 3 momentissa säädetään myös äidin vastustusoikeuden huomiotta jättämisestä tilanteissa, joissa isänä itseään pitävä mies on tunnustanut jo isyytensä.

Kyseinen äidin yksipuolinen vastustusoikeus on poistettu kokonaan uudesta isyyslaista. *Mannerheimin Lastensuojeluliitto, Lapsiasianvaltuutettu* ja monet muut, lain esitöissä lausuntoja antaneet tahot kannattivat muutosehdotusta, koska tämän myötä lapsen oikeus tuntea molemmat vanhempansa, olla heidän hoidettavinaan sekä tuntea alkuperänsä toteutuisivat, kuten YK:n lapsen oikeuksia koskevan yleissopimuksen 7 artiklassa sekä Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytännöissä mainitaan lapsen eduista (Salminen 2014, 19; HE 91/2014, 36–37).

Vaikka äidillä ei ole oikeutta vastustaa isyyden selvittämistä uuden isyyslain mukaisesti, niin lastenvalvojalle on säädetty kuitenkin oikeus keskeyttää selvittäminen. Lastenvalvojan keskeyttäessä isyyden selvittämistä, hänen on otettava huomioon ennen kaikkea lapsen etu ja keskeyttämissyy tulee olla perusteltu (IsyysL 11/2015, 11§). On siis lastenvalvojan harkinnassa, minkälaisen painoarvon hän antaa isyyden selvittämisen keskeyttämisen syyksi. Syitä isyyden keskeyttämiselle voivat olla, esimerkiksi lapsen ja äidin turvattomuus, väkivallalle alistuminen tai raiskauksesta alkunsa saaneen lapsen isyyden selvittäminen (HE 91/2014, 36).

Isyyden selvittäminen keskeytyy myös silloin, jos lastenvalvoja ei saa riittäviä tietoja isyyden vahvistamiseksi (IsyysL 11/2015, 11§). Näissä tilanteissa äidillä on edelleen hyvin vahva rooli säännöksen poistamisesta huolimatta, koska yleensä

häneltä kuitenkin saattaa löytyä tarvittavat tiedot lapsensa isän henkilöllisyydestä ja hänen suostumustaan tarvitaan myös oikeusgeneettistä isyystutkimusta varten. Vaikka hänellä olisi tietoja lapsen isästä, hänellä ei kuitenkaan ole velvollisuutta antaa tietoja tai vastata kysymyksiin, mikä perustuu totuudessa pysymisvelvollisuuteen neuvotteluiden yhteydessä. Näin ollen äidin yhteistyökyvyttömyyden vuoksi lastenvalvoja ei välttämättä saa tarpeellisia tietoja jatkaakseen isyyden selvittämistä (HE 91/2014, 34).

5.4 Tunnustamismenettelyiden ajanmukaistaminen

Merkittävin muutos uudistuksien osalta on tehty tunnustamismenettelyissä, joita on ajanmukaistettu vallitsevan kehityksen valossa. Uuden isyyslain myötä uutena mahdollisuutena on säädetty isyyden tunnustamisesta jo ennen lapsen syntymää. Nykyisessä lainsäädännössä tällaista mahdollisuutta ei ole ollut, koska lain säätämisaikana on ollut yleisempää avioliittoon perustuvat isyydet. Nykyisen isyyslain mukaan isyyden selvittäminen on voitu aloittaa äidin pyynnöstä jo ennen lapsen syntymää, mutta asian loppuunsaattaminen ja tunnustamisen vastaanottaminen on ollut mahdollista vasta lapsen syntymän jälkeen (IsyysL 700/1975, 8§). Uudistusta on perusteltu yhteiskunnan kehityksellä sekä perherakenteiden muutoksilla, jotka ovat muuttuneet nykyisen lain voimaantulon jälkeen. Nykyään avioliiton ulkopuolella syntyvistä lapsista suurin osa syntyy vakituisen avoliittoperheeseen, jossa ei ole epäselvyyttä biologisesta isästä ja vanhemmat ovat myös hyvin yksimielisiä siitä, kuka on syntyvän lapsen isä. Näin ollen selvissä tapauksissa on perusteltua antaa mahdollisuus tunnustaa isyys jo ennen lapsen syntymää. (HE 91/2014, 12.)

Uuden säännöksen mukaan isyys on siis mahdollista tunnustaa selvissä tapauksissa jo ennen lapsen syntymää äitiysneuvolakäyntien yhteydessä. Ehtoina on, että isyys tunnustetaan henkilökohtaisesti ja lapsen äiti sen hyväksyy (IsyysL 11/2015, 16§). Tunnustaminen on mahdollista antaa myös lastenvalvojan luona, mikäli esimerkiksi kielivaikeudet hankaloittavat tunnustamisen antamista neuvolassa. Lastenvalvojilla on kuitenkin käytännön kokemusta enemmän isyysasioissa kuin

neuvolahenkilökunnalla. Kun isyys on tunnustettu hyväksyttävästi ennen lapsen syntymää, isyyden vahvistaminen etenee viranomaisteitse ja lain mukaisesti lapsen syntymän jälkeen. (HE 91/2014, 18.)

Edellisen lisäksi uudessa laissa on säädetty mahdollisuudesta peruttaa tunnustettu isyys, mikäli tunnustaminen on tapahtunut ennen lapsen syntymää uuden isyyslain 16§:n mukaisesti. Peruuttamispäätös on ilmoitettava kirjallisesti lastenvalvojalle 30 päivän kuluessa lapsen syntymästä (IsyysL 11/2015, 17§). Tämän avulla virheellinen isyys saadaan korjattua hyvissä ajoin ja isyyden selvittämisprosessi aloitettua normaaliin tapaan lastenvalvojan toimesta, kuten lapsen syntymän jälkeen muutenkin toimittaisiin. Kyseistä uudistusta on perusteltu miehen oikeudella varmistua lapsen syntymän jälkeen sillä, vastaavatko konkreettiset havainnot miehen aiempaa ja hyvin varmana pitämäänsä olettamusta (HE 91/2014, 41).

Nykyisen isyyslain 15§:n mukaan mies ei voi tunnustaa isyyttään lapsen kuoleman jälkeen. Uudessa isyyslaissa pätee yhtäläillä kielto isyyden tunnustamisesta lapsen kuoleman jälkeen, jota perustellaan edelleen sillä, ettei se enää siinä vaiheessa palvelisi lapsen etua ja tunnustamisen antamiseen saattaisi liittyä muita intressejä, kuten perintöoikeudelliset etuudet. Pieni lisäys säännökseen on kuitenkin paikallaan vanhempien näkökulmasta ja etenkin heidän oikeudestaan olla kyseisen lapsen oikeudelliset vanhemmat (HE 91/2014, 12–13). Uuden isyyslain 15§:n 3 momenttia voidaan soveltaa kuitenkin vain, jos lapsi syntyy elävänä. Näin ollen uudistuksen myötä miehelle annetaan mahdollisuus tunnustaa lapsi tämän kuoleman jälkeenkin vain, mikäli kuolema on tapahtunut niin pian synnytyksen jälkeen, ettei isällä ole ollut mahdollisuutta tunnustaa isyyttään (IsyysL 11/2015, 15§). Esimerkiksi, lapsi on voinut syntyä hyvin sairaana, jolloin vanhempien huomio ei ole kiinnittynyt isyyden tunnustamiskäytäntöihin, vaan enneminkin lapsen kanssa olemiseen. Esimerkkiinkin perustuen säännökseen on asetettu yhden vuoden takaraja lapsen kuolemasta, minkä aikana tunnustamislausuma tulee antaa (IsyysL 11/2015, 15§; HE 91/2014, 19).

5.5 Miehen oikeudenomistajien suostumus isyyden vahvistamiseksi

Uuden isyyslain 4 luvussa säädetään ilman oikeudenkäyntiä tapahtuvasta isyyden vahvistamisesta, kun isänä itseään pitävä mies on kuollut ennen lapsen syntymää. Tämä edellyttää, että kuolleen miehen oikeudenomistajat antavat suostumuksensa isyyden vahvistamiseksi ja maistraatti tekee hyväksytyn päätöksen. Luku on nykyiseen lainsäädäntöön verrattain uusi. Nykyisen isyyslain mukaan miehen oikeudenomistajia vastaan on nostettava kanne miehen kuoltua ennen lapsen syntymää, jotta isyys saisi lainvoiman. Uudistuksella on haluttu vähentää tuomioistuinkäsittelyitä selvissä tapauksissa, joissa osapuolet ovat yksimielisiä vahvistamisesta, ymmärtävät sen oikeusvaikutukset ja isyys on varmistettu isyyden selvityksellä. (HE 91/2014, 13, 20; IsyysL 700/1975, 26§.)

Uuden isyyslain mukaan kyseisissä tilanteissa isyys voidaan siis vahvistaa tuomioistuimen sijaan maistraatissa oikeudenomistajien suostumuksella, jos isäksi todistettu mies on kuollut ennen lapsen syntymää. Suostumus voidaan ottaa vastaan vasta lapsen syntymän jälkeen, kun lastenvalvoja on tehnyt isyyden selvityksen ja varmistanut oikeusgeneettisellä isyystutkimuksella, että kyseinen kuollut mies on syntyneen lapsen isä. Oikeusgeneettistä isyystutkimusta tehdessä edellytetään, että tutkittavalta saadaan suostumus näytteen ottamiseen, jolloin tässä vainajan kohdalla vaaditaan myös oikeusomistajien suostumukset (IsyysL 11/2015, 9§). Suostumukset isyyden vahvistamiseksi on saatava kaikilta miehen oikeudenomistajilta eli kuolinpesän osakkailta ja ne on annettava kirjallisesti, jonka jälkeen isyyden vahvistaminen etenee maistraatin päätettäväksi. (HE 91/2014, 20, 45; IsyysL 11/2015, 24§.)

Jos maistraatti ei hyväksy isyyden vahvistamista oikeudenomistajien suostumusten perusteella, esimerkiksi suostumusten puutteellisuuden vuoksi, lapsi tai hänen puhevaltaansa käyttävä edustaja voi nostaa kanteen tuomioistuimessa isyyden vahvistamiseksi. Tällöin vastaajiksi haastetaan luonnollisesti kuolleen miehen oikeudenomistajat (IsyysL 11/2015, 29§). Jos mies, joka kuolee ennen lapsen syntymää, on ehtinyt tunnustaa lapsen ennen kuolemaansa, oikeudenomistajien suos-

tumusta ei tällöin tarvita ja isyys voidaan vahvistaa maistraatissa tunnustamisen perusteella. (HE 91/2014, 46.)

5.6 Ns. toisen miehen kanneoikeus

Itseään isänä pitävän miehen kanneoikeus isyyden vahvistamiseksi on hyvin rajallinen nykyisessä isyyslaissa. Uuden isyyslain muutoksilla on haluttu laajentaa niin sanotun toisen miehen kanneoikeutta niin isyyden vahvistamisen kuin kumoamisenkin osalta. Nykyisen isyyslain mukaan kyseisellä miehellä on kanneoikeus isyytensä vahvistamiseksi vain tilanteissa, joissa hän on tunnustanut isyytensä, mutta maistraatti ei ole tunnustamista hyväksynyt, koska se ei ole pitänyt miestä lapsen isänä. Hänellä ei ole myöskään mahdollisuutta nostaa isyyden vahvistamiskannetta avioliitossa syntynyttä lasta vastaan. Lisäksi isyyden kumoamiskanteeseen liittyen niin sanottu toinen mies ei voi kanteen perusteella kumota aviomiehen isyyttä. (IsyysL 700/1975, 20§, 22§, 35§.)

Uuden isyyslain 29§:n mukaan isänä itseään pitävällä miehellä on oikeus nostaa kanne isyyden vahvistamiseksi kahdesta eri syystä. Ensinnäkin, mikäli isyyden selvittäminen on keskeytetty vaadittujen oikeusgeneettisessä isyystutkimuksessa tarvittavien näytteiden puuttumisen vuoksi. Esimerkiksi, lapsen äiti on voinut kieltäytyä näytteiden otosta, ja tällä tavoin estänyt isyyden selvitystöiden jatkumisen. Kuten edellä on todettu, oikeusgeneettistä isyystutkimusta varten tarvitaan suostumukset niiltä, joilta näyte otetaan eli tässä tapauksessa äidiltä ja lapselta. Kanteen johdosta tuomioistuimella on kuitenkin valta määrätä asianosaiset isyystutkimukseen, jotta lapsen biologinen isä saadaan selvitettyä. Toiseksi mies voi nostaa kanteen lasta vastaan, mikäli maistraatti on jättänyt isyyden hyväksymättä jonkun muun syyn vuoksi kuin siksi, että tunnustamisen hyväksyminen puuttuu vaadituilta asianosaisilta. Esimerkiksi, lapsen äiti ja lastenvalvoja ovat epäilleet tunnustaneen miehen oikeellisuutta, mutta hänestä ei ole tehty isyyden poissulkemiseksi oikeusgeneettistä isyystutkimusta näytteiden tai suostumusten puutteellisuuksien takia. (HE 91/2014, 20, 47.)

Uuden isyyslain 41§:n 2 momentti on nykyiseen verrattuna uusi, missä isänä itseään pitävälle miehelle on annettu kanneoikeus äidin avioliiton aikana syntyvän lapsen isän eli aviomiehen isyyden kumoamiseksi. Jotta tämä olisi mahdollista, aviomiehen isyys tulee perustua isyyden toteamiseen isyysolettaman perusteella. Miehellä ei siis ole kanneoikeutta, mikäli aviomies on tunnustanut isyytensä ja maistraatti sen täten vahvistanut. Kanneoikeuden nostamiselle on säädetty muitakin rajoituksia, joiden kaikkien tulee toteutua, jotta isänä itseään pitävä mies voi asian panna vireille tuomioistuimessa. Kyseiset rajoitukset on käsitelty aikaisemmin isyyden kumoamista koskevassa kappaleessa 3.7.. Uuden säännöksen tavoitteena on, että biologiselle isälle annetaan mahdollisuus olla lapsen isä tapauksissa, joissa äidin ja aviomiehen yhteiselämän lakannut, vaikka avioliitto yhä olisi voimassa. Tämän johdosta lapsi ja biologinen isä saavat oikeudellisen sukulaissuhteen ja täten täydet oikeudet toisiinsa nähden. Nykyisessä isyyslaissa toisen miehen isyyden vahvistaminen on mahdollista vain äidin ja aviomiehen yksimielisen hyväksynnän myötä. (IsyysL 11/2015, 41§, 42§; HE 91/2014, 55–56.)

5.7 Nykyisen isyyslain voimaanpanosta annetun lain kumoaminen

Yksi merkittävimmistä uudistuksista on nykyisen isyyslain voimaanpanosta annetun lain (L 701/1975) kumoaminen uudella isyyslailla. Uudistus koskee kanneoikeuden palauttamista niille lapsille, jotka ovat syntyneet avioliiton ulkopuolella ennen nykyisen isyyslain voimaantuloa eli ennen 1. lokakuuta 1976 ja, jotka haluavat vahvistaa isyyden. Isyyden vahvistamisen seurauksena toteutuvia oikeusvaikutuksia on haluttu myös rajoittaa, joten tämän osalta uudistuksessa on otettu huomioon lapsen perintöoikeudellisen aseman toteutuminen. (HE 91/2014, 21.)

5.7.1 Kanneoikeuden palauttaminen isyyttä vahvistettaessa

Nykyisellä isyyslain voimaanpanosta annetulla lailla on mahdollistettu isyyden vahvistaminen myös niiden lasten osalta, jotka ovat syntyneet ennen nykyisen isyyslain voimaantuloa. Isyyden vahvistamiskanteen nostamiselle asetettiin kuitenkin muutama rajoitus, jotka ilmenevät isyyslain voimaanpanosta annetun lain

7§:n 2 momentissa. Ensinnäkin kanteen nostamiselle säädettiin määräaika, joka oli viisi vuotta lain voimaantulosta eli kanne oli nostettava viimeistään 1.10.1981, jonka jälkeen vaatimuksia ei ole voinut enää esittää. Lisäksi kuollutta miestä vastaan ei ole voinut nostaa isyyden vahvistamiskannetta. (HE 91/2014, 10, 15–16.)

Korkeimmassa oikeudessa on ollut lain säätämisen jälkeen tapauksia, joissa on vaadittu isyyden vahvistamista kanneajan umpeutumisen jälkeen. Korkein oikeus on hylännyt nämä kanteet vedoten lakiin perustuvan ehdottoman kanneajan umpeutumiseen, jonka seurauksena tapauksia on pantu vireille Euroopan ihmisoikeustuomioistuimessa. Näissä tapauksissa on kiinnitetty erityisesti huomioita siihen, onko *Euroopan ihmisoikeussopimuksen* 8 artikla perhe- ja yksityiselämän suojasta toteutunut, kun isyyden vahvistaminen on hylätty sen takia, että isyyden vahvistamiskanne on nostettu liian myöhään määräajan eli 1. lokakuuta 1981 jälkeen. Euroopan ihmisoikeustuomioistuin onkin antanut Suomelle muutamia langetettuja tuomioita näihin seikkoihin perustuen, koska se on katsonut ehdottoman kanneajan loukanneen perhe- ja yksityiselämän suojaa. (HE 91/2014, 15–16.)

Tästä hyvänä esimerkkinä Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen *Grönmark vs. Suomi* -tapaus vuodelta 2010, jonka korkein oikeus on aiemmin ratkaissut (KKO 2003:107) vahvistamatta kuitenkaan isyyttä ehdottoman kanneajan vuoksi. Euroopan ihmisoikeustuomioistuin katsoi kuitenkin kanneajan loukanneen perhe- ja yksityiselämän suojaa ja vahvisti isyyden.

Euroopan ihmisoikeustuomioistuin, Grönmark-tapaus (2010)

Tapauksessa valittaja A oli syntynyt avioliiton ulkopuolella ennen nykyisen isyyslain voimaantuloa, vuonna 1968. Hänen vahvistamaton isänsä B oli maksanut hänelle elatusapua 18 ikävuoteen asti B:n ja äidin yhteisellä sopimuksella, jonka sosiaaliviranomainen oli vahvistanut. A:n ja äidin käsitys oli, että tämän sopimuksen johdosta myös isyys vahvistuu. Vuonna 1999 B:n kuoltua, isyyttä ei kuitenkaan tähän mennessä ollut vahvistettu. Tämän johdosta A

nosti B:n oikeudenomistajia vastaan kanteen isyyden vahvistamiseksi vuonna 2000. Käräjäoikeus hankki DNA-lausunnon, jonka mukaan B oli A:n isä 99,8 prosentin varmuudella. Käräjäoikeus, kuten myös hovioikeus ja korkein oikeus katsoivat, ettei isyyttä voida vahvistaa isyyslain voimaanpanosta annetun lain 7§:n 2 momentin mukaisen viiden vuoden määräaikasäännöksen eikä A:n ja hänen äitinsä erheellisen käsityksen nojalla.

Euroopan ihmisoikeustuomioistuin kiinnitti siis ratkaisussaan huomiota siihen, onko ehdottomalla kanneajalla loukattu A:n perhe- ja yksityiselämän suojaa, josta on säädetty Euroopan ihmisoikeussopimuksen 8 artiklassa. A:n mukaan B:n oikeudenomistajat olivat antaneet näytteet DNA-tutkimusta varten, B oli maksanut hänelle elatusapua ja pitänyt A:ta tällöin tyttärenään. Lisäksi määräämään liittyen A oli vielä silloin alaikäinen, kun kanne olisi pitänyt nostaa.

Euroopan ihmisoikeustuomioistuin vetosi perhe- ja yksityiselämän suojan toteutumiseen eli tässä tapauksessa lapsen oikeuteen tietää alkuperänsä. Lisäksi se otti huomioon, ettei A:lla olisi ollut mahdollisuutta viedä asiaa alaikäisenä oikeuteen määräajassa ilman äidin suostumusta. DNA-tutkimus oli myös tehty myöhemmin isän kuoltua, millä isyys oli varmistettu. Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen mukaan kotimainen lainsäädäntö ei ollut ottanut huomioon A:n kaltaisten lasten asemaa. A oli ollut alaikäinen kanteen viimeisen nostopäivän aikaan.

Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ratkaisu perustui siihen, että A:n isä oli ollut tiedossa syntymästä asti, maksanut lapselle elatusapua ja sukulaiset eivät olleet vastustaneet isyyden vahvistamista. Lisäksi se katsoi, että korkein oikeus oli ollut päätöksessään joustamaton määräajan sekä poikkeuksellisen yksittäistapauksen

suhteen. Näin ollen tuomioistuin yksimielisesti totesi, että yksityiselämän suojaa oli loukattu ja A:n kanne oli hyväksyttävä. (Euroopan ihmisoikeustuomioistuin, 2010; KKO 2003:107.)

Kuten esimerkissäkin tuli esille, perhe- ja yksityiselämän suojan vaikutus ja sovellettavuus ulottuu lapsen oikeuteen tietää oma alkuperänsä ja siten saada lainvoimainen vahvistus biologisesta isästä. Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ratkaisut ovat vaikuttaneet korkeimman oikeuden ratkaisukäytäntöihin siten, että ne ovat vahvistaneet isyyksiä kanneajan umpeutumisesta huolimatta vedoten perustuslain 10§:n yksityiselämän suojaan sekä Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen 8 artiklaan perhe- ja yksityiselämän suojaan. (HE 91/2014, 16.)

Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen antamien ratkaisujen jälkeen korkein oikeus on soveltanut lainsäädäntöä sekä kansainvälisiä ratkaisuja oikeuksien toteutumiseksi. Tästä esimerkkinä korkeimman oikeuden ratkaisu (KKO:2012:11), jossa pohditaan sitä, estääkö kanneaikasäädös isyyden vahvistamisen, kun lapselle ei ole kerrottu isän henkilöllisyyttä ennen kanneajan päättymistä. Ratkaisu on osaltaan vaikuttanut merkittävästi isyyslain uudistamiseen, koska tässä kanneaikasäädöksen katsottiin myös olevan yksityiselämän suojan kannalta epäoikeudenmukainen ja siten loukanneen perustuslakia ja ihmisoikeussopimusta. Lisäksi tapauksessa on otettu kantaa oikeusvaikutuksien rajoittamiseen, josta päästään seuraavassa kappaleessa 5.7.2 käsiteltäviin perintöoikeudellisiin kysymyksiin.

Korkeimman oikeuden ratkaisu, KKO:2012:11

Tapauksessa A oli syntynyt vuonna 1961 eli ennen nykyisen isyyslain voimaantuloa. Hän oli saanut tietää vasta vuonna 2007, että B on hänen isänsä, joka oli myös maksanut elatusapua äidille. Tähän mennessä B ei ollut tunnustanut isyyttään. A oli tavannut B:n vuonna 2007 ja he olivat selvittäneet isyyden isyystutkimuksella, jonka tuloksena B oli A:n isä 99,9 prosentin todennäköisyydellä. Tämän johdosta A haki isyyden vahvistusta tuomioistuimelta. A:n

nostaessa kannetta vuonna 2008 isyyslain voimaanpanosta annetun lain viiden vuoden kanneaika oli ehtinyt päättyä.

Aiempien käsittelyiden osalta käräjäoikeus (KO) oli hylännyt kantteen vedoten ehdottomaan viiden vuoden kanneaikaan, joka ei ollut tässä tapauksessa kohtuuton, syrjivä eikä perustuslakiin ja ihmisoikeussopimukseen nähden ristiriidassa. Lisäksi KO:n mukaan A oli ollut täysi-ikäinen ennen määräajan päättymistä ja hänellä olisi ollut mahdollisuus nostaa kanne tuolloin sekä selvittää taustojaan elatussopimuksien avulla.

Tämän jälkeen A valitti päätöksestä hovioikeuteen (HO), jossa isyys lopulta vahvistettiin A:n hyväksi. HO katsoi, että A oli yrittänyt saada tietoa isästään muun muassa äidiltään ja sukulaisiltaan, mutta tuloksetta. Lisäksi perusteluissa viitattiin Euroopan ihmisoikeussopimuksen 8 artiklaan loukkaukseen koskien oikeutta yksityis- ja perhe-elämään sekä vastaavaan Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ratkaisuun.

Päätöksen johdosta isä B vaati tuomion kumoamista, joten asian käsittely jatkui korkeimmassa oikeudessa. Kanneikasädöksen osalta KKO vetoaa perusteluissaan sen aikaisempiin ratkaisuihin, joissa lasten oikeus yhdenvertaiseen kohteluun syntymäajan ja iän perusteella on ollut keskeisessä asemassa. Vedotessaan Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen antamiin ratkaisuihin muun muassa edellisen esimerkin Grönmark -tapaukseen, KKO:n mukaan myös tässä tapauksessa loukataan Euroopan ihmisoikeussopimuksen 8 artiklaa, koska lapsella tulee olla oikeus tuntea alkuperänsä. Perusteluissaan KKO ottaa huomioon myös perustuslain. Erityisesti sen 10§:n yksityiselämän suojasta sekä 22§:n, jonka mukaan julkisen vallan on turvattava perus- ja ihmisoikeuksien toteutuminen. Tämän johdosta KKO perustelee ratkaisunsa perustuslain 106§:n

mukaan, missä säädetään perustuslain etusijaisuudesta muuhun lainsäädäntöön nähden eli tässä tapauksessa kanneaikaisäädökseen. Näiden perusteella KKO päätti pitää HO:n ratkaisun ja vahvistaa B:n A:n isäksi.

Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen sekä korkeimman oikeuden antamien ratkaisujen pohjalta nykyisen isyyslain voimaanpanosta annetun lain säädöksiä on haluttu uudistaa kumoamalla kyseiset kanneajan rajoitukset. Lisäksi on otettu huomioon muutoksia tehdessä Euroopan ihmisoikeussopimuksen sekä perustuslain säädökset, esimerkiksi yhdenvertaisuudesta ja yksityiselämän suojasta. Niinpä uuden isyyslain 10 luvun 65§:ssä säädetään isyyden vahvistamiskanteen määräajan kumoamisesta. Uuden isyyslain myötä avioliiton ulkopuolella syntyneille lapsille annetaan mahdollisuus nostaa kanne ilman aikaisempia ehtoja ja rajoituksia. Näin ollen ennen 1. lokakuuta 1976 avioliiton ulkopuolella syntyneille lapsille annetaan kanneoikeus isyyden vahvistamiseksi, vaikka viiden vuoden määräaika olisi umpeutunut 1. lokakuuta 1981. Uuden isyyslain 65§:n perusteella tuomioistuimien voi tutkia ja vahvistaa aiemmin vahvistamatta jätetyn isyyden vain, jos vahvistamatta jättäminen on perustunut nykyisen isyyslain voimaanpanosta annetun lain 7§:n 2 momenttiin eli kanteen määräaikaaisuuteen tai miehen kuolemaan. Kyseistä uudistusta perustellaan perustuslain (PL 731/1999) 6§:n yhdenvertaisuutta koskevalla säännöksellä, jonka mukaan kaikki ihmiset ovat yhdenvertaisia lain edessä. Muutoksella halutaan näin ollen parantaa niiden asemaa, joiden isyyttä ei ole vahvistettu tai tutkittu määräajan umpeutumisen tai miehen kuoleman vuoksi. Tämän johdosta he saavat samanarvoisen kohtelun isyyttä vahvistettaessa verrattuna niihin, jotka ovat syntyneet lain voimaantulon jälkeen. (HE 91/2014, 21, 62, 69.)

5.7.2 Perintöoikeuden rajoittaminen

Isyyden vahvistamisen seurauksena lapselle, isälle ja isän sukulaisten välille syntyy oikeudellisesti pätevä sukulaisuussuhde, minkä seurauksena lapsi saa perintöoikeuden isäänsä ja isänpuolen sukulaisiin. Lapsen perintöoikeuteen on haluttu

kiinnittää huomiota kanneoikeuden palauttamisen myötä, jotta uusi perillinen ei loukkaisi muiden perillisten omaisuuden suojaa tietyissä tilanteissa, osapuolilla säilyisi oikeusvarmuus lainsäädäntöä kohtaan ja yhdenvertaisuus toteutuisi asianosaiset välillä (HE 91/2014, 16, 21). Omaisuuden suojasta on säädetty perustuslain 15§:ssä ja sen mukaan jokaisen omaisuus on turvattu kyseisellä lailla.

Uuden isyyslain 67§:ssä säädetään lapsen rajoitetusta perintöoikeudesta tapauksissa, joissa isyys vahvistetaan takautuvasti kanteella. Perintöoikeuden rajoitus koskee lapsia, jotka ovat syntyneet avioliiton ulkopuolella ennen 1.10.1976. Tämän mukaan lapsella ei ole perintöoikeutta, mikäli perittävä on kuollut ennen 31.1.2012.

Lapsen perintöoikeudesta on säädetty uuden isyyslain 67§:ssä, jonka mukaan lapsella on perintöoikeus, mikäli perittävän omaisuus on mennyt aiemmin valtiolle, koska perittävällä ei ole ollut perillisiä kuollessaan. Perintöoikeus ulottuu myös tilanteisiin, joissa voidaan pitää kohtuuttomana perintöoikeuden menetystä, kun otetaan huomioon avioliiton ulkopuolella syntyneiden sisarusten yhdenvertaisuus taikka muu tähän rinnastettava painava syy. Näissä tilanteissa perintöoikeudelle on kuitenkin säädetty kymmenen vuoden määräaika perittävän kuolemasta, joka perustuu perintökaaren 16§:n ensimmäiseen momenttiin. Tämän ajan kuluessa lapsella on oikeus saada perintönsä, kuten normaaleissakin tilanteissa. (EV 235/2014 vp.)

Säädöstä ei kuitenkaan sovelleta, mikäli isyys on vahvistettu ennen 1.10.1981 eli viiden vuoden määräajan kuluessa tai jos lapsella on ollut 30.9.1976 isä, mutta isyys on kumottu tai tuomio purettu tämän jälkeen ja toisen miehen isyys vahvistettu (IsyysL 11/2015, 67§).

Lapsen perintöoikeuden ulottuvuuteen kohdistuva kritiikki uuden isyyslain valmistelutöiden osalta on johtanut siihen, että muutoksia on varmasti luvassa vielä ennen kuin uusi isyyslaki astuu voimaan ja tämän jälkeenkin. Esimerkiksi tähän liittyen, eduskunta on antanut hallitukselle kiireellisen perinnönjaon peräyttämi-

seen ja palautusvastuuta koskevan lain täydentämispyynnön, jotta mahdolliset muutokset astuisivat voimaan samanaikaisesti kuin uusi isyyslaki eli 1.1.2016. Lisäksi hallitusta pyydetään arvioimaan muun muassa perintöoikeuden vanhentumisen ja perinnönjaon peräyttämisen uudistamistarpeet ja mahdollisesti ryhtymään lainsäädäntötoimenpiteisiin näiden osalta. (EV 235/2014 vp.)

6 VAIKUTUKSET MUIHIN LAKEIHIN

Isyyslaki uudistus vaikuttaa myös muihin lakeihin, jotka kiinteästi liittyvät isyyden vahvistamisprosessin eri vaiheisiin. Näitä ovat laki oikeusgeneettisestä isyystutkimuksesta (L 378/2005), nimilaki (L 694/1985), laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta (L 361/1983) sekä laki lapsen elatuksesta (L 704/1975). Näiden lakien osalta muutoksia on tehty muutamien pykälien osalta per laki. Uudistukset näiden lakien osalta tulevat voimaan samaan aikaan kuin uuden isyyslain muutokset eli 1.1.2016.

Lakia oikeusgeneettisestä isyystutkimuksesta ja nimilakia tarkastellaan tässä luvussa myös yleisellä tasolla uudistusten lisäksi, koska ne ovat isyyden vahvistamiseen liittyviä oikeusvaikutuksia. Kuitenkaan lakia lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta ei käsitellä muuta kuin muutoksien osalta, koska luvussa 4 oikeusvaikutusten tarkastelun yhteydessä selviää lapsen huoltoon ja tapaamisoikeuteen liittyvät yleiset seikat. Lakiin lapsen elatuksesta tehtyjen muutoksien tarkoituksena on ollut säännöksiä päivittäminen vastaamaan uuden isyyslain vastaavia säännöksiä. Muutoksien vaikutus ei ole niin suuri isyyden vahvistamisprosessin näkökulmasta, minkä takia ne jätetään käsittelemättä tämän tutkimuksen osalta.

6.1 Laki oikeusgeneettisestä isyystutkimuksesta

Oikeusgeneettisestä isyystutkimuksesta annetun lain (L 378/2005) osalta neljää pykälää on ajanmukaistettu. Käsittelem erityisesti näytteen ottamiseen liittyvää 13§, koska sen saralla on tehty suurimmat ja merkittävimmät muutokset. Muita kolmea pykälää (2§, 3§, 11§ 3 mom.) en käsittele, koska niitä on vain päivitetty uuden isyyslain ja kyseisen lain mukaisesti.

Isyyttä selvitetessä oikeusgeneettisellä isyystutkimuksella voidaan varmistaa, onko tapaukseen liittyvä mies lapsen biologinen isä vai ei. Oikeusgeneettisestä isyystutkimuksesta annetun lain 1§:n mukaan sillä tarkoitetaan toimenpidettä, jossa isyyden vahvistamiseksi ja kumoamiseksi tutkitaan henkilön geenejä, muita

periytyviä DNA:ta tai geenituotteita. Kuten aiemmin on todettu luvussa 4.3.2. uuden isyyslain mukaisesti, lastenvalvoja voi oma-aloitteisesti asianosaisten suostumuksella tai miehen pyynnöstä tilata oikeusgeneettisen isyystutkimuksen isyyden selvittämiseksi. Lisäksi tuomioistuin voi määrätä asianosaiset tutkimukseen epäselvissä tapauksissa tai puutteellisten tietojen, kuten näytteiden, takia. Oikeusgeneettinen isyystutkimus tehdään paikallisissa terveyskeskuksissa, joista näytteet lähetetään joko Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksella tai Helsingin yliopiston Hjelt-instituutissa. Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen mukaan vuosittain isyystutkimuksia tehdään noin 1000 kappaletta, johon kuuluvat myös yksityishenkilön pyytämät isyystutkimukset. (IsyystutkimusL 378/2005, 1–3§; THL, 2015.)

Oikeusgeneettisestä isyystutkimuksesta annetun lain osalta keskeisin lakimuutos liittyy siis näytteen ottamiseen, josta on säädetty lain 13§:ssä. Nykyisin henkilöstä otetaan verinäyte oikeusgeneettistä isyystutkimusta varten. Näyte voidaan ottaa myös suun limakalvoilta, jos verinäytteen ottamisesta aiheutuu henkilölle terveydellistä haittaa tai vaaraa. Lakiuudistuksen myötä näyte otetaan ensisijaisesti suun limakalvoilta solunäytteenä verinäytteen sijasta. Verinäytteen ottamisesta ei kuitenkaan luovuta kokonaan, koska sen avulla on mahdollista varmistaa aiemmin otetun solunäytteen luotettavuus ja siten varmistaa tutkimustulos. (IsyystutkimusL 378/2005, 13§; HE 91/2014, 19, 65.)

Voimassa olevan oikeusgeneettisestä isyystutkimuksesta annetun lain 13§:n mukaan näytteen saa ottaa vain laillistettu tai luvan saanut lääkäri. Hänen välittömässä valvonnassa näytteen voi ottaa myös terveydenhuollon ammattihenkilö. Tulevan lakimuutoksen myötä näytteen ottajan ei tarvitse enää olla lääkäri. Uudistuksen seurauksena verinäytteen voi ottaa koulutuksen saanut laillistettu terveydenhuollon ammattihenkilö eli sairaanhoitaja, terveydenhoitaja, kättilö ja laboratoriohoitaja. Verinäyte on otettava kyseisen lain mukaan terveydenhuollon toimintayksikössä, kuten myös tuomioistuimen määräämät näytteet. Solunäytteen osalta tilanne on toinen. Uudistuksen mukaan solunäyte voidaan ottaa lastenvalvojan tai Suomen edustuston virkamiehen, joka voi työssään suorittaa julkisen notaarin teh-

täviä, valvonnanalaisena edellä mainittujen henkilöiden lisäksi. Käytännössä tutkittava itse tai pienen lapsen kohdalla hänen huoltajansa ottaa näytteen suun limakalvoilta lastenvalvojan luona. (IsyystutkimusL 378/2005, 13§; HE 91/2014, 19–20, 65–66.)

Lakiuudistuksen tavoitteena on nopeuttaa isyyden selvittämisprosessia. Ensinnäkin solunäytteen osalta tutkittavan ei enää tarvitse erikseen käydä antamassa näytettä terveyskeskuksessa, vaan hän voi itse ottaa näytteen lastenvalvojan luona, joka toimittaa näytteen samantien tutkittavaksi. Lisäksi näyte tulee otettua lastenvalvoja käynnin yhteydessä isyyttä selvitettyä, joka osaltaan nopeuttaa prosessin etenemistä. (HE 91/2014, 20.)

6.2 Nimilaki

Nimilain (L 694/1985) 1§:n mukaan jokaisella ihmisellä tulee olla sekä etu- että sukunimi. Lapsen sukunimestä on säädetty lain 2 luvussa. Sen mukaan lapsi saa suoraan syntyessään vanhempiensa yhteisen sukunimen lakiin ja avioliittoon perustuen. Mikäli vanhemmilla ei ole yhteistä sukunimeä, lapsi saa vanhempien ilmoittaman sukunimen, joka jommallakummalla on ilmoitusta tehtäessä. Jos vanhemmilla on ennestään yhteinen alaikäinen lapsi, joka on heidän yhteishuollossaan, mutta eivät ole avioliitossa, lapsi saa tällöin syntyessään saman sukunimen kuin hänen sisaruksellaankin on. Lapsen huoltaja vastaa lapsen sukunimestä, jolloin ratkaisevaa on se, onko lapsi vanhempien yhteishuollossa vai ei. Esimerkiksi, jos vanhemmat ovat lapsen yhteishuoltajia, tulee heidän tehdä yksimielinen päätös lapsen sukunimestä. Mikäli lapsen sukunimeä ei ilmoiteta maistraattiin kahden kuukauden kuluessa lapsen syntymästä, lapsen sukunimeksi tulee automaattisesti äidin sukunimi. Jos vanhemmalla, on kaksoisnimi aikaisemmasta avioliitosta, esimerkiksi Virtanen-Luoma, annetaan lapselle sukunimeksi vain Luoma, joka on vanhemman varsinainen sukunimi. (NimiL 694/1985, 1–2§; Gottberg 2011, 258.)

Nimilain 4§:ssä säädetään lapsen sukunimen muuttamisesta isän sukunimeksi. Kyseisen pykälän mukaan vanhemmat voivat yhdessä muuttaa alaikäisen lapsen

sukunimen isän sukunimeksi, jos heillä ei ole lapsen syntymähetkellä ollut yhteistä sukunimeä ja isyyttä ei ole vahvistettu eikä merkitty väestötietojärjestelmään sukunimeä ilmoitettaessa. Lapsen sukunimen muuttaminen isän sukunimeksi voi tapahtua vain kerran isyyden vahvistamisen perusteella. Lisäksi lapsen huoltajalla on päätäntävalta tämänkin asian osalta (NimiL 694/1985, 4:1–3 §). Vanhemmat voivat myös muuttaa alaikäisen lapsensa sukunimen vastaamaan heidän yhteistä sukunimeään, jonka he ovat avioliiton myötä ottaneet sukunimekseen (NimiL 694/1985, 4a§).

Uuden isyyslain myötä nimilakia on myös täydennetty vastaamaan uuden isyyslain säädöksiä. Ainut muutos nimilain osalta on tehty 4§:ään, johon on lisätty yksi uusi momentti edellisten lisäksi. Neljännessä momentissa säädetään mahdollisuudesta muuttaa lapsen sukunimi isän sukunimeksi lapsen kuoleman jälkeenkin. Sukunimen muuttamisen tulee perustua siihen, että isyys on vahvistettu annetun tunnustamisen perusteella vasta lapsen kuoleman jälkeen. Tällainen tilanne tulee kyseeseen, jos lapsi on kuollut niin pian synnytyksen jälkeen, ettei mies ole ehtinyt antaa tunnustamislausemaansa silloin, kuin lapsi eli (IsyysL 11/2015, 15:3 §). Vaihtoehtoisesti sukunimen muuttaminen on myös mahdollista tilanteessa, jossa mies on tunnustanut lapsen ennen lapsen syntymää, mutta lapsi on kuollut ennen kuin isyys on vahvistettu maistraatissa. Uutta säännöstä perustellaan sillä, että lapsen yllättävän kuoleman sattuessa vanhemmille voi olla tärkeää muuttaa lapsen sukunimi isän sukunimeksi vielä lapsen kuoleman jälkeen isyyttä vahvistettaessa. (NimiL 694/1985, 4:4 §.; HE 91/2014, 66.)

6.3 Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta

Lakiin lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta (L 361/1983) on uuden isyyslain myötä lisätty uusi säännös, joka mahdollistaa yhteishuoltosopimuksen tekemisen ennen lapsen syntymää. Uuden 8a§:n mukaan, kun mies on tunnustanut lapsen uuden isyyslain mukaisesti ennen lapsen syntymää, voivat lapsen äiti ja tunnustamislauseman antanut mies allekirjoittaa samassa yhteydessä yhteishuoltosopimuksen. Tällöin molemmista sopimusosapuolista tulee lapsen virallisia huoltajia.

Yhteishuoltosopimus tulee allekirjoittaa henkilökohtaisesti äitiysneuvolakäynnin yhteydessä terveydenhoitajan tai kättilön valvonnassa. On huomattava, että tilanteissa, joissa terveydenhoitaja tai kättilö kieltäytyy tunnustamislausuman vastaanottamisesta perustelluista syistä, myös yhteishuoltosopimuksen vastaanottaminen ei onnistu. (HE 91/2014, 66.)

Kun terveydenhoitaja tai kättilö on vastaanottanut miehen tunnustuksen, on hänen vahvistettava yhteishuoltosopimus allekirjoituksellaan ja toimitettava asiakirjaksi isyyden selvittämisestä vastuussa olevalle lastenvalvojalle. Sopimus astuu voimaan sosiaalilautakunnan toimesta, kun isyys on lainvoimaisesti vahvistettu. Uuden isyyslain mukaan mies voi peruuttaa tunnustuksensa 30 päivän kuluessa lapsen syntymästä, jos tunnustaminen on annettu ennen lapsen syntymää. Tällöin sosiaalilautakunnan on odotettava, että kyseinen määräaika umpeutuu, jotta se voi maistraatin vahvistuksen myötä vahvistaa yhteishuoltosopimuksen. (HTL 361/1983, 8a§; HE 91/2014, 67.)

Kyseisellä uudella säännöksellä mahdollistetaan yhteishuoltosopimuksen tekeminen äitiysneuvolakäynnin yhteydessä. Kuitenkaan yksinhuoltoa, lapsen asumista ja tapaamisoikeutta koskevia sopimuksia ei voida tehdä tunnustamisen yhteydessä, vaan niistä on sovittava erikseen lastenvalvojan luona. Lastenvalvojalla on näihin liittyen tietynlaista erityisosaamista, jota terveydenhuollon ammattilaisilta ei voida edellyttää. (HE 91/2014, 66; LaVM 16/2014 vp.)

7 UUDEN LAIN VAIKUTUKSET

Tässä luvussa käsittelemme lakiuudistuksen vaikutuksia sekä yhteiskunnallisella että viranomaistasolla. Yhteiskunnalliset vaikutukset liittyvät lapsen oikeudellisen aseman toteutumiseen, vanhempien väliseen tasa-arvoon sekä taloudellisiin kustannuksiin. Muutoksia tulee tapahtumaan myös viranomaisten toiminnassa, kuten lastenvalvojen, terveydenhuollon, maistraattien ja tuomioistuinten toimissa.

Tässä vaiheessa muutoksien vaikutuksista ei ole vielä tietoa käytännötasolla, koska uusi isyyslaki ei ole vielä voimassa. Haluan kuitenkin tuoda esiin hallituksen esityksessä olleita keskeisimpiä vaikutuksia, jotta lakiuudistuksen merkityksen laajuus selkiytyisi paremmin. Uuden isyyslain voimaantulon jälkeen tiedetään konkreettisista vaikutuksista enemmän.

7.1 Lapset ja vanhemmat

Uuden isyyslain myötä tulevat muutokset vaikuttavat erityisesti lapsiin sekä heidän vanhempiansa välisiin suhteisiin, koska isyyslaki kohdistuu juuri heihin. Vaikutukset eivät katso lapsen ikää, sillä yhtäläillä ne kohdistuvat täysi-ikäisiin lapsiin, jotka nyt esimerkiksi saavat mahdollisuuden nostaa kanteen isyyden vahvistamiseksi, koska ovat syntyneet ennen nykyisen isyyslain voimaantuloa eli 1.10.1976. Tämän johdosta nämä lapset saavat myös perintöoikeuden, millä saattaa olla heille taloudellisia vaikutuksia. (HE 91/2014, 22, 27.)

Isyyslain uudistuksen vaikutukset liittyvät myös lasten oikeuksien toteutumiseen. Lapselle kuuluu oikeus tietää molemmat vanhempansa ja sitä kautta tietää myös alkuperänsä, joten tämän takia isyyden vahvistamisprosessin kaikissa vaiheissa on otettava huomioon ennen kaikkea lapsen etu sekä lapsien välinen yhdenvertaisuus. Esimerkiksi uuden isyyslain mukaan lastenvalvojan velvollisuuksiin kuuluu avustaa lasta isyyden selvittämisessä aina lapsen täysi-ikäisyyteen asti, kun ennen velvollisuus ulottui vain 15 ikävuoteen. Tämän avulla varmistetaan se, että lapsi saa kaiken mahdollisen avun isyyden selvittämiseksi ja luotua sukulaisuussuhteen

molempiin vanhempiinsa. Lisäksi äidin vastustusoikeus isyyden selvittämistä ja vahvistamiskannetta kohtaan on poistettu lapsen oikeuksien turvaamiseksi sekä vanhempien tasa-arvoisuuden parantamiseksi. (HE 91/2014, 22.)

Vaikutukset ulottuvat myös siis vanhempien välisen tasa-arvoon ja vaikuttavat osaltaan heidän väliseen yhdenvertaisuuteen. Uudella isyyslailla on haluttu turvata ja parantaa isänä itseään pitävän miehen asemaa, erityisesti biologisen isän asemaa, nykyiseen tilanteeseen verrattuna. Vanhempien välisen tasa-arvon toteutumisen näkökulmasta vaikutukset tulevat näkymään varmasti miehen osallistumisena neuvolakäynneille entistä paremmin, kun isyyden tunnustaminen mahdollistetaan samassa yhteydessä. Lisäksi miehen asemaa on parannettu uudella kanteoikeudella, jolla itseään isänä pitävä mies voi nostaa kanteen aviomiestä vastaan tämän isyyden kumoamiseksi. (HE 91/2014, 22.)

Isyyden selvittämis- sekä vahvistamisprosessia on haluttu sekä yksinkertaistaa että nopeuttaa, mikä vaikuttaa perheiden arkeen. Esimerkiksi, vanhempien ei enää tarvitse käydä erikseen antamassa tunnustamislausumaa lastenvalvojalle, vaan mies voi antaa sen neuvolakäynnin yhteydessä, kun kyseessä on selvä isyystapaus. Tämän käytännön myötä vanhemmat voivat keskittyä muihin töihin sekä saavat lisää aikaa uudenlaiseen arkeensa. (HE 91/2014, 27.)

7.2 Viranomaisten toiminta

Näkyvimmin lakimuutokset vaikuttavat eri viranomaisten toimintaan, erityisesti lastenvalvojien, terveydenhuollon, maistraattien sekä tuomioistuinten toimintaan. Viranomaisilta vaaditaan muutoksien myötä kouluttautumista sekä hyvää tiedotusta ja yhteistyötä eri viranomaisten välillä.

Mahdollisuus tunnustaa selvä isyys ennen lapsen syntymää äitiysneuvolassa, tulee vähentämään lastenvalvojakäyntejä, vaikkakin epäselvissä tapauksissa tai niin vanhempien halutessa isyyden tunnustaminen suoritetaan edelleen lastenvalvojan luona. *Lastenvalvojilla* säilyy kuitenkin jatkokäsittelyyn liittyvät tehtävät, kuten

muun muassa asiakirjojen tarkistaminen ja toimittaminen maistraatille isyyden vahvistamiseksi. Lisäksi isyyden selvittämisen käyttöalan laajentaminen eli lastenvalvojan velvollisuus auttaa lapsia isyyden selvittämiseen liittyvissä asioissa aina täysi-ikäisyyteen asti lisää lastenvalvojen työmäärä. Näiden esimerkkien perusteella lastenvalvojilla säilyy keskeinen toimintavalta ja asema isyyden selvittämiseen ja tunnustamiseen liittyvissä asioissa sekä lapsen huoltoa koskevien asioiden hoidossa, kuten yhteishuoltosopimuksen vastaanottamisessa. Lakiuudistuksen tuomia vaikutuksia arvioitaessa Lastenvalvoja Ry oli sitä mieltä lainvalmistelutöiden lausuntotiivistelmässä antamassaan lausunnossaan, etteivät lastenvalvojen työt hallituksen esityksen tekemän ehdotuksen mukaan vähenny, vaan työtehtäviä ennemminkin hajautetaan eri toimijoille. (HE 91/2014, 23–24; Salminen 2014, 54.)

Lakiuudistus vaikuttaa suuresti *terveydenhuollon toimintaan* ja erityisesti neuvolatoimintaan, koska isyyden tunnustaminen mahdollistetaan äidin raskaudenaikaisen neuvolakäynnin yhteydessä ennen lapsen syntymää. Uudistuksen myötä terveydenhoitajille sekä kättilöille avautuu aivan uusi työtehtävä, kun he vastaanottavat tunnustamisen, äidin hyväksymisen tunnustamiselle sekä mahdollisen yhteishuoltosopimuksen. Lisäksi heidän tulee selvittää tunnustavalle miehelle sekä lapsen äidille isyyden tunnustamiseen liittyvät oikeusvaikutukset. Tämän jälkeen he toimittavat asiakirjat lastenvalvojalle jatkokäsiteltäväksi. Näin ollen uudistus edellyttää neuvolahenkilökunnan kouluttautumista sekä perehdyttämistä, koska heidän vastuulleen tulee terveydenhoitajien perustehtävien lisäksi perheoikeudelliset asiat. Kouluttautumiseen kuluu jonkin verran työaika kouluttautuneiden osalta sekä uusi työtehtävä lisää heidän työmääräänsä entiseen verrattuna. (HE 91/2014, 24.)

Uudistuksen vaikutukset terveydenhuollon osalta ilmenevät myös oikeusgeneettiin isyystutkimuksiin tarvittavien näytteidenotossa. Uuden isyyslain myötä asianosaisen ei tarvitse enää käydä erikseen terveysasemalla antamassa näytettä terveydenhuollon ammattilaiselle, koska tutkimuksiin tarvittavan solunäytteen suun limakalvoilta voi ottaa myös lastenvalvoja, kun asianosaiset ovat antamassa tunnus-

tamislausemaa lastenvalvojan luona. Lisäksi verinäytteiden ostoissa enää ei vaadita lääkärin osallisuutta, vaan sen voi ottaa tarvittavan koulutuksen saanut laillistettu terveydenhuollon ammattilainen, kuten esimerkiksi sairaanhoitaja, terveydenhoitaja tai kätilö. Näin ollen uudistus vähentää tietyissä tilanteissa hoitohenkilökunnan tarvetta. (HE 91/2014, 24–25.)

Lisäksi lakiuudistus vaikuttaa isyyden vahvistamisen hyväksyvien tahojen toimintaan, mutta vain vähäisesti. *Maistraatit* voivat tulevan isyyslain mukaan sekä vahvistaa että kumota isyyden päätöksellään tietyissä tapauksissa. Tapaukset, jotka on siirretty tuomioistuimilta maistraateille, ovat luonteeltaan riidattomia isyysasioita, joiden ratkaisemiseen ei tarvita tuomioistuimen päätöstä. Esimerkiksi, maistraatit voivat vahvistaa kuolleen miehen isyyden oikeudenomistajien suostumuksella, mikäli katsotaan, että miehen isyys on selvitetty ja oikeusgeneettinen isyystutkimus on tehty. Lisäksi maistraatti voi kumota päätöksellään aviomiehen isyyden, kun äiti ja aviomies ovat pyytäneet isyyden selvittämistä ja oikeusgeneettisen isyystutkimuksen perusteella on todettu, ettei hän ole lapsen isä. (HE 91/2014, 25.)

Viranomaisten kesken tehtyjen muutoksien seurauksena *tuomioistuimilta* on vähennetty käsiteltäviä tapauksia, jolloin ne nyt voivat keskittyä ratkomaan ongelmallisempia tapauksia. Lakiuudistuksen myötä tuomioistuinten työmäärät kasvavat myös isyysasioiden suhteen. Uuden isyyslain myötä isänä itseään pitävä mies voi nostaa kanteen koskien sekä vahvistamista että aviomiehen isyyden kumoamista. Lisäksi tuomioistuinten työmäärää lisää vanhojen isyysasioiden käsittely, koska nyt uuden isyyslain myötä avioliiton ulkopuolella ennen nykyistä isyyslakia syntyneille lapsille annetaan mahdollisuus nostaa kanne kumoutuneen viiden vuoden kanneaikasadoksesta huolimatta. (HE 91/2014, 25.)

8 YHTEENVETO JA POHDINNAT

Opinnäytetyöni tarkoituksena oli selvittää, mitä muutoksia uusi isyyslaki tuo isyyden vahvistamisprosessiin ja muuhun siihen liittyvään lainsäädäntöön nykyisiin lakeihin verrattuna. Lisäksi tarkastelin lakiuudistukseen vaikuttaneita tekijöitä sekä uudistuksen vaikutuksia niin yhteiskunnallisesti kuin viranomaistasollakin. Isyyden vahvistamisen oikeusvaikutuksien käsitteleminen loi pohjaa muissa laeissa tapahtuvien muutoksien tarkastelulle. Niillä on kuitenkin vaikutusta osapuolien oikeuksien ja velvollisuuksien toteutumisen kannalta isyyden vahvistamisen jälkeen.

Opinnäytetyöstäni ilmeni, että lakiuudistuksen taustalla on ollut niin yhteiskunnallinen perherakennemuutos kuin isyystutkimusmenetelmien kehittyminen. Muutoksiin ovat vaikuttaneet myös Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen antamat ratkaisut, joihin on sovellettu kansainvälisiä yleissopimuksia lapsen oikeuksiin liittyen. Näiden tekijöiden perusteella isyyslain uudistaminen on ollut ajankohtaista ja tarpeellista.

Uuden isyyslain sekä siihen läheisesti liittyvien lakien muutokset tulevat voimaan 1.1.2016, minkä seurauksen nykyinen isyyslaki ja sen voimaantulosta annettu laki kumoutuu. Merkittävä muutos on tapahtunut isyyden tunnustamismenettelyissä. Uudistus nimittäin mahdollistaa isyyden tunnustamisen äitiysneuvolakäynnin yhteydessä ennen lapsen syntymää. Tämä uudistus koskee ennen kaikkea vakiintuneita avopareja, jotka ovat varmoja lapsen isyydestä. Samassa yhteydessä vanhemmat voivat tehdä yhteishuoltosopimuksen lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain mukaisesti. Lisäksi uusi isyyslaki mahdollistaa isyyden tunnustamisen lapsen kuoleman jälkeen tilanteissa, joissa lapsi on kuollut niin pian syntymänsä jälkeen, ettei tunnustamislausemaa ole ehditty antamaan. Tämän osalta on tehty muutos myös nimilain osalta, jonka mukaan tällaisissa tilanteissa lapsen sukunimi voidaan muuttaa isän sukunimeksi myös tämän kuoleman jälkeen. Mah-

dollisuus muuttaa lapsen sukunimi on lähinnä vain vanhemmille tärkeä asia, mutta juuri siksi perusteltu muutos.

Äidin vastustusoikeuden poistamisella isyyttä selvitetessä edistetään lapsen sekä isänä itseään pitävän miehen oikeuksia, sillä heillä molemmilla on oikeus tuntea toisensa sekä muodostaa näin ollen biologinen ja oikeudellisesti pätevä isä–lapsi-suhde. Vaikka äidiltä poistetaan vastustusoikeus, lastenvalvojalla on oikeus keskeyttää isyyden selvittäminen lapsen etuun vedoten. Muutos on perusteltu, sillä lapsen oikeuksiin kuuluu tuntea hänen molemmat vanhempansa, jolloin äidin henkilökohtaiset syyt eivät saa olla esteenä isyyttä selvitetessä, vaan on otettava huomioon lapsen näkökulma.

Lapsen oikeuksiin kuuluu tietää oma alkuperänsä. Lisäksi lapseen liittyviä päätöksiä tehdessä on otettava huomioon ennen kaikkea lapsen etu sekä yhdenvertaisuuden toteutuminen. Isyyslain uudistaminen perustuukin näiden oikeuksien edistämiseen ja siksi niiden toteutuminen on hyvin tärkeässä osassa kaikissa uudistuksissa. Yksi merkittävimmistä uudistuksista on nykyisen isyyslain voimaanpanosta annetun lain kumoaminen, jonka seurauksena avioliiton ulkopuolella ennen nykyistä isyyslakia syntyneille lapsille annetaan kanneoikeus isyyden vahvistamiseksi. Tähän liittyy kiinteästi lapsen perintöoikeus oikeusvaikutuksena, jota on rajoitettu yhdenvertaisuuden toteutumiseksi. Perintöoikeuden rajoitusten osalta jääkin nähtäväksi, mitä muutoksia tähän liittyen on vielä tulossa ennen lain voimaantumista. Eduskunta on nimittäin jättänyt hallituksella muun muassa täydennyspyynnöt sekä uudistamistarpeiden arviopyynnöt perintöön liittyvien seikkojen osalta, jotka tulisi ratkaista ennen uuden isyyslain voimaantuloa. Lisäksi jää tähän liittyen nähtäväksi, kuinka paljon tuomioistuimissa tulee käsiteltäväksi takautuvia isyyden vahvistamisia ja sitä kautta perintöoikeudellisia tapauksia.

Isänä itseään pitävän miehen oikeuksiin on kiinnitetty myös huomiota. Hänen kanneoikeuttaan isyyden vahvistamiseksi on laajennettu nykyiseen isyyslakiin verrattuna. Lakiuudistuksen myötä hän voi nostaa kanneoikeuden lasta vastaan tietyn edellytyksin lastenvalvojan keskeyttämissä päätöksien tai maistraatin hylkää-

vän päätöksen johdosta. Lisäksi hän voi nostaa kanteen myös aviomiestä vastaan tämän isyyden kumoamiseksi. Tällä uudistuksella on vaikutusta myös lapseen, sillä kyseisten kanteiden johdosta lapsen ja oikean biologisen isän välille syntyy oikeudellisesti pätevä sukulaisuussuhde.

Lapsen oikeuksiin liittyen lastenvalvojan toimintavelvollisuutta isyyttä selvittäessä on laajennettu koskemaan kaikkia alle 18-vuotiaita lapsia. Tämän seurauksena lapsi saa tukea ja apua isyyden selvittämisessä. Lisäksi aviomies voidaan todeta syntymättömän lapsen isäksi niin sanotun isyysolettaman perusteella, mikäli hän kuolee ennen lapsen syntymää. Tällä turvataan lapsen ja isän välisten oikeusvaikutuksien, kuten perintöoikeuden, toteutuminen. Uudessa isyyslaissa säädetään myös oikeudenomistajien suostumuksella tehdystä isyyden vahvistamisesta maistraatin päätöksellä, kun mies on kuollut ennen lapsen syntymää ja isyyden selvittäminen on suoritettu. Nykyisessä isyyslaissa ei ole vastaavaa säännöstä, vaan tapaukset on ratkaistu tuomioistuimien käsittelyissä. Tällä uudistuksella tullaan nopeuttamaan isyyden vahvistamista selvissä tapauksissa sekä vähentämään tuomioistuimien käsittelyitä.

Isyyden selvittämismenettelyiden osalta isyystutkimuksessa vaadittujen näytteiden otto on helpotettu isyystutkimusmenetelmien kehittymisen seurauksena. Muutoksen myötä näyte voidaan ottaa solunäytteenä suun limakalvoilta verinäytteen sijaan lastenvalvojan luona muiden käyntien yhteydessä. Näytteen ottaa näissä tilanteissa henkilö itse tai pienen lapsen huoltaja. Lisäksi verinäytettä otettaessa ei tarvita enää lääkärin läsnäoloa, vaan näytteen voi ottaa myös muu koulutuksen saanut terveydenhuollon ammattilainen. Tämä muutos tulee nopeuttamaan huomattavasti isyyden selvittämisprosessia.

Kaiken kaikkiaan lakimuutokset yksinkertaistavat ja nopeuttavat kokonaisuudessaan isyyden selvittämis- ja vahvistamisprosessia. Lakiuudistus myös edistää lapsen oikeuksien toteutumista tavoitteidensa mukaisesti sekä parantaa eri asemassa olevien lasten yhdenvertaisuutta. Tärkeintä isyysasioissa on se, että lapsella on mahdollisuus tuntea molemmat vanhempansa etunsa mukaisesti riippumatta siitä,

syntykö hän avioliittoon vai sen ulkopuolelle. Tämän lisäksi lakiuudistus edesauttaa oikeiden ja sitä kautta biologisten isä–lapsi -suhteiden syntymistä.

Se, minkälaisia käytännön vaikutuksia uusi isyyslaki luo selviää vasta lain voimaantulon jälkeen. Lakiuudistus tulee kuitenkin näkymään niin perheiden arjessa kuin asianosaisten oikeuksien parantumisessa. Viranomaistoiminnan osalta uudistukset kohdistuvat erityisesti neuvolahenkilökunnan toimintaan tunnustamislauseman vastaanottamisen myötä. Tämän johdosta perehdyttämisellä, kouluttamisella sekä hyvällä yhteistyöllä viranomaisten välillä on merkitystä, koska heidän tulee nyt myös hallita perheoikeudelliset kysymykset.

Aiheen ajankohtaisuus synnyttää hyviä jatkotutkimuskohteita aiheesta kiinnostuneelle. Jatkotutkimusaiheita voisi olla takautuvien isyyden vahvistamiskanteiden ja perintöoikeudellisten muutosten yksityiskohtaisempi tarkastelu ja niiden vaikutusten tarkastelu lasten oikeuksien ja yhdenvertaisuuden toteutumisen näkökulmasta. Lisäksi voisi tutkia lakiuudistuksen konkreettisia vaikutuksia viranomaisissa sekä oikeuskäytännöissä, jotka ilmenevät vasta myöhemmin lain voimaantumisen jälkeen.

LÄHTEET

Eduskunnan kirjasto. 2015. Isyyslain uudistaminen. Eduskunnan kirjaston verkkosivusto. Viitattu 20.4.2015.

https://www.eduskunta.fi/FI/tietoaeduskunnasta/kirjasto/aineistot/kotimainen_oikeus/LATI/Sivut/isyyslain_uudistaminen.aspx

ElatusL 704/1975. Laki lapsen elatuksesta. Säädöstietopankki Finlexin sivuilla. Viitattu 13.4.2015. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1975/19750704>

Euroopan ihmisoikeustuomioistuin. 2010. Grönmark-tapaus. Säädöstietopankki Finlexin sivuilla. Viitattu 1.4.2015.

<https://www.finlex.fi/fi/oikeus/eurooppa/feit/2010/20104059?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=isyys>

EV 235/2014 vp. Eduskunnan vastaus. Eduskunnan verkkopalvelu. Viitattu 2.4.2015.

<https://www.eduskunta.fi/FI/Vaski/sivut/trip.aspx?triptype=ValtiopaivaAsiakirjat&docid=ev+235/2014>

Gottberg, E. 2011. Perhesuhteet ja lainsäädäntö. 6. ajantasaistettu painos. Turku. Painosalama Oy.

HE 90/1974. Hallituksen esitys Eduskunnalle lapsen asemaa koskevan lainsäädännön uudistamisesta. Edilex. Viitattu 20.4.2015.

<http://www.edilex.fi.proxy.tritonia.fi/he/fi19740090.pdf>

HE 91/2014. Hallituksen esitys eduskunnalle isyyslaiksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi. Säädös- ja lakipankki Finlexin sivuilla. Viitattu 25.2.2015.

<https://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/2014/20140091.pdf>

HTL 361/1983. Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta. Säädöstietopankki Finlexin sivuilla. Viitattu 10.4.2015.

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1983/19830361#L2P8a>

IsyysL 11/2015. Isyyslaki. Säädöstietopankki Finlexin sivuilla. Viitattu 24.2.2015. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2015/20150011#Pidp1512912>

IsyysL 700/1975. Isyyslaki. Säädöstietopankki Finlexin sivuilla. Viitattu 23.3.2015.

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1975/19750700?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=isyyslaki#mvs>

IsyystutkimusL 378/2005. Laki oikeusgeneettisestä isyystutkimuksesta. Säädöstietopankki Finlexin sivuilla. Viitattu 8.4.2015.

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2005/20050378?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=isyystutkimus>

earch%5Bpika%5D=laki%20oikeusgeneettisest%C3%A4%20isyystutkimuksesta #P11

Kangas, U. 2013. Perhe- ja jäämistöoikeuden perusteet. Helsinki. Talentum.

KKO 2003:107. Säädstietopankki Finlexin sivuilla. Viitattu 1.4.2015.
<http://www.finlex.fi/fi/oikeus/kko/kko/2003/20030107>

KKO 2012:11. Säädstietopankki Finlexin sivuilla. Viitattu 1.4.2015.
[http://www.edilex.fi/kko/ennakkoratkaisut/20120011?classIds\[\]=304&classIds\[\]=305&classIds\[\]=306&offset=1&perpage=20&sort=timedesc&typeIds\[\]=32%3Afi&typeIds\[\]=33%3Afi&typeIds\[\]=5%3Afi&years\[\]=2012&searchSrc=15&advancedSearchKey=536992](http://www.edilex.fi/kko/ennakkoratkaisut/20120011?classIds[]=304&classIds[]=305&classIds[]=306&offset=1&perpage=20&sort=timedesc&typeIds[]=32%3Afi&typeIds[]=33%3Afi&typeIds[]=5%3Afi&years[]=2012&searchSrc=15&advancedSearchKey=536992)

LaVM 16/2014 vp. Lakivaliokunnan mietintö 16/2014 hallituksen esityksestä 91/2014 Eduskunnalle isyyslaiksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi. Eduskunnan verkkopalvelu. Viitattu 10.4.2015.

https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/mietinto/Documents/lavm_16+2014.pdf#search=lakivaliokunnan%20mietint%C3%B6%2016%2F2014

Maistraatit. 2015. Isyyden tunnustamisen vahvistaminen. Maistraattien verkkosivut. Viitattu 13.4.2015.

http://www.maistraatti.fi/fi/Palvelut/kotikunta_ja_vaestotiedot/Isyyden-tunnustamisen-vahvistaminen/

Nieminen, L. 2013. Perus- ja ihmisoikeudet ja perhe. Helsinki. Talentum.

NimiL 694/1985. Nimilaki. Säädstietopankki Finlexin sivuilla. Viitattu 9.4.2015.
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1985/19850694>

Oikeusministeriö. 2015. Isyyslain uudistaminen. Oikeusministeriön verkkosivut. Viitattu 20.4.2015.

<http://oikeusministerio.fi/fi/index/valmisteilla/lakihankkeet/henkilo-perhe-ja/isyyslainuudistaminen.html>

OK 4/1734. Oikeudenkäymiskaari. Säädstietopankki Finlexin sivuilla. Viitattu 11.3.2015. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1734/17340004000#L10P18>

PK 40/1965. Perintökaari. Säädstietopankki Finlexin sivuilla. Viitattu 2.3.2015.
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1965/19650040#L18>

PL 731/1999. Perustuslaki. Säädstietopankki Finlexin sivuilla. Viitattu 1.4.2015.
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731#L2P6>

Salminen Kirsikka. 2014. Isyyslain uudistaminen. Lausuntotiivistelmä. Mietintöjä ja lausuntoja 7/2014. Helsinki. Oikeusministeriö. Viitattu 23.3.2015.

http://oikeusministerio.fi/fi/index/julkaisut/julkaisuarkisto/1393416054539/Files/OMML_7_2014_Isyyslain_uudistaminen_lausunottiivistelma_74s.pdf

Suomen virallinen tilasto (SVT). 2013. Käräjäoikeuksien siviiliasioiden ratkaisut. Tilastokeskus. Viitattu 28.4.2015. <http://www.stat.fi/til/koikrs/tau.html>

Suomen virallinen tilasto (SVT). 2014a. Syntyneiden määrä väheni yhä. Tilastokeskus. Viitattu 20.4.2015. http://www.stat.fi/til/synt/2014/synt_2014_2015-04-14_tie_001_fi.html

Suomen virallinen tilasto (SVT). 2014b. Liitetaulukko 1. Avioliittojen ja avioerojen määrä vuosina 1965-2013. Tilastokeskus. Viitattu 20.4.2015. http://www.stat.fi/til/ssaaty/2013/ssaaty_2013_2014-04-17_tau_001_fi.html

Terveysten ja hyvinvoinnin laitos (THL). 2015. Isyyden selvittäminen oikeusgeneettisellä isyystutkimuksella. Terveysten ja hyvinvoinnin laitoksen verkkopalvelu. Viitattu 8.4.2015. <https://www.thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/peruspalvelut/isyyden-selvittaminen-oikeusgeneettisella-tutkimuksella>

Terveysten ja hyvinvoinnin laitos (THL). 2014. Lapsen elatus ja huolto 2013. Tilastoraportti. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan yhteinen avoin julkaisuarkisto Julkari. Viitattu 28.4.2015. http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/116177/Tr10_14.pdf?sequence=3

Yhdistyneiden kansakuntien (YK) yleissopimus lapsen oikeuksista. 1991. Viitattu 13.4.2015. http://www.lskl.fi/files/206/LOS_sopimus.pdf